

Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım: Bilgilendirme, Eğitim ve Uygulama

İlker Karaönder

ÖZGÜR
YAYINLARI

Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım: Bilgilendirme, Eğitim ve Uygulama

İlker Karaönder

Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım: Bilgilendirme, Eğitim ve Uygulama

İlker Karaönder

Published by

Özgür Yayın-Dağıtım Co. Ltd.

Certificate Number: 45503

📍 15 Temmuz Mah. 148136. Sk. No: 9 Şehitkamil/Gaziantep

☎ +90.850 260 09 97

📞 +90.532 289 82 15

🌐 www.ozgur yayinlari.com

✉ info@ozgur yayinlari.com

Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım: Bilgilendirme, Eğitim ve Uygulama

İlker Karaönder

Language: Turkish

Publication Date: 2025

Cover paint by Mehmet Çakır

Cover design and image licensed under CC BY-NC 4.0

Print and digital versions typeset by Çizgi Medya Co. Ltd.

ISBN (PDF): 978-625-5958-38-9

DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub673>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

This license allows for copying any part of the work for personal use, not commercial use, providing author attribution is clearly stated.

Suggested citation:

Karaönder, İ., (2025). *Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım: Bilgilendirme, Eğitim ve Uygulama.*

Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub673>. License: CC-BY-NC 4.0

The full text of this book has been peer-reviewed to ensure high academic standards. For full review policies, see <https://www.ozgur yayinlari.com/>

İçindekiler

1	Türk Mera Hukukunun Genel Esasları	3
	Mera Hukukunun Önemi, Konusu ve Kapsamı	3
	Mera Hukukunun Diğer Hukuk Dalları İle İlişkisi	8
	Mera Hukukunun Diğer Bilim Dallarıyla Bağlantısı	24
	Türk Mera Hukukunun Kaynakları	33
	Türk Mera Hukukunun Temel Kavramları	44
2	Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım	85
	Tarımsal Yayımın Tanımı, Amaçları ve Yöntemleri	87
	Türk Mera Hukukunun Etkin Uygulanmasında Tarımsal Yayımın Rolü ve Önemi	90
	Türk Mera Hukukunun Tanıtımında Yayım Faaliyetleri: Önemli Noktalar, Hedef Kitle ve Metot Seçimi	93
3	Sonuç Yerine: Mera Hukuku-Tarımsal Yayım İlişkisi	
	Bağlamında Yayım Perspektifi	105
	Hedef Kitlenin Belirlenmesi	107
	Eğitim Konu Başlıklarının Belirlenmesi	109
	Uygun Yayım Metot ve Araçlarının Belirlenmesi	111
	Kaynaklar	113

BÖLÜM 1

Türk Mera Hukukunun Genel Esasları

1.1. MERA HUKUKUNUN ÖNEMİ, KONUSU VE KAPSAMI

Tarımın geleceği ve sürdürülebilirliği konusundaki tartışmaların yoğunlaştığı günümüzde, mera kavramı; hukuk, ziraat ve ekoloji gibi disiplinlerin kesişim noktasında yer alan önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Meralar, öncelikle bir ülkenin hayvancılık ekonomisinin temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmelidir. Bunun yanında, çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan çok yönlü işlevler üstlenmektedir. Sahip olduğu çeşitli fonksiyonlar nedeniyle meralar, mülkiyet rejimi ve kullanım hakkı bağlamında hukuk disiplininin; toprak yapısı, bitki örtüsü ve verimliliği açısından ziraat ve ekoloji bilimlerinin; kırsal kalkınma ve sürdürülebilir

tarım politikaları bakımından ise ekonomi ve kamu yönetimi gibi alanların ilgi odağında yer almaktadır.

Bir hayvancılık işletmesinde toplam girdilerin %65-70'ini kaba yemin oluşturduğu göz önüne alındığında, yem ihtiyacını düşük maliyetle karşılayan çayır ve meraların, hayvansal üretim faaliyetiyle uğraşan tarım işletmeleri açısından maliyetleri azaltan önemli bir kaynak olduğu söylenebilir.¹ Bu çerçevede, doğal ya da yapay, entansif ya da ekstansif olmasına bakılmaksızın, sürekli ve canlı bir bitki örtüsüne sahip çayır ve meralar, hayvancılığın temelini oluşturmaktadır.² Dolayısıyla, çayır ve meraların etkin bir şekilde yönetilmesi, hem hayvancılığın sürdürülebilirliğini hem de tarım sektörünün genel verimliliğini artırarak ülke ekonomisi için kritik bir rol oynamaktadır.

Çayır ve mer'aların, özel anlamda tarım sektörü ve genel manada ekonomi üzerindeki öneminin yanı sıra, birçok ekolojik işlevi de yerine getirdiği söylenebilir. Bu ekolojik işlevler arasında, meraların oksijen üretimi ve karbondioksit tüketiminde önemli bir rol üstlenmesi, biyolojik çeşitliliğe katkı sağlaması ve havzalarda su toplama aracı olarak görev yapması öne çıkmaktadır.³ Bunların yanında, özellikle eğimli

1 Ömer Bakır, *Çayır-Mer'a Amenajmanı*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1987, s.9.

2 M. Sadık Gençkan, *Çayır-Mer'a Kültürü Amenajmanı İslahı*, İzmir, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1985, s.4.

3 Murat Altın, Ahmet Gökkuş ve Ali Koç, *Çayır ve Mera Yönetimi 1.Cilt (Genel İlkeler)*, Ankara, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Kö-

arazilerde çayır ve meraların erozyonu önlemede kritik bir işleve sahip olduğu da unutulmamalıdır.⁴ Ayrıca, meralar yeşil alanlar oluşturmaları, gezinti ve dinlenme imkânı sunmaları ve birçok canlı türü için doğal bir yaşam ortamı sağlamaları gibi pek çok faydaya sahiptir.⁵ Tüm bu özellik ve işlevler, meraların korunmasını ve sürdürülebilir yönetimini önemli kılmaktadır.

Türkiye’de mera alanlarının 1940’lı yıllarda 46,5 milyon hektar, 1950’li yıllarda ise 37,9 milyon hektar olduğu belirtilmektedir.⁶ Bu miktarın 1991-2001 yılları arasında 12,4 milyon hektara düştüğü, 2001-2023 yılları arasında ise 14,6 milyon hektar seviyesine yükseldiği görülmektedir.⁷ Bu veriler, 28/02/1998 tarihinde yürürlüğe giren 4342 Sayılı Mera Kanunu’na kadar Türkiye’de mera alanlarının ciddi bir azalma eğiliminde olduğunu ortaya

işleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2011, s.73-77.

- 4 Cahit Balabanlı, Mevlüt Türk ve Osman Yüksel, “Erozyon ve Çayır-Mera İlişkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri:A, Sayı:2, 2005, s.31.
- 5 Binali Çomaklı, Tuncay Öner ve Mahmut Daşçı, “Farklı Kullanım Geçmişine Sahip Mera Alanlarında Bitki Örtüsünün Değişimi”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, 2012, s.76.
- 6 Alpaslan Kuşvuran, R.İrfan Nazlı ve Veyis Tansı, “Türkiye’de ve Batı Karadeniz Bölgesi’nde Çayır-Mera Alanları, Hayvan Varlığı ve Yem Bitkileri Tarımının Bugünkü Durumu”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt:28, Sayı:2, s. 23.
- 7 TÜİK, Tarım ve Orman Alanları, 1988-2023, <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=orman%20alanlar%C4%B1>, (crişim tarihi: 01.12.2024).

koyması bakımından dikkat çekicidir. Bu durum, meralarla ilgili temel bir kanunun bulunmasının, alan kaybının önlenmesi ve sürdürülebilir kullanımın sağlanması açısından ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Türk hukukunda meraların hukuki durumu, 1998 tarihli 4342 Sayılı Mera Kanunu ile düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu Kanunun mera hukukunun temel yasası olduğu ifade edilebilir. 4342 Sayılı Kanun, mera, yaylak ve kışlaklar ile kamuya ait olması halinde çayır ve otlakları kapsamına almaktadır.⁸ Mera hukukunun konusunu ise bu alanların tespiti, tahsisi, kullanımı, verimliliklerinin artırılması ve sürdürülmesi, kullanımının denetlenmesi, korunması ve gerektiğinde kullanım amaçlarının değiştirilmesine ilişkin kurallar oluşturmaktadır.⁹

Mera hukukunun kapsamına giren arazi parçalarının, ziraat bilimi ve hukuk açısından farklı yaklaşımlarla tanımlandığı söylenebilir. Ziraat bilimi açısından mera, “*Genellikle meyilli, engebeli ve taban suyu derinde olan kıraç arazilerdeki kısa boylu, seyrek bitki örtüleri olup hayvan otlatılarak değerlendirilen yem alanlarını*” ifade edecek şekilde tanımlanmaktadır.¹⁰ Meranın hukuki tanımı ise

8 25 Şubat 1998 tarih ve 4342 Sayılı Mera Kanununun 2’inci maddesi.

9 Bkz. 4342 sayılı Mera Kanununun “Amaç” başlıklı 1’inci maddesi.

10 Murat Altın, Ahmet Gökkuş ve Ali Koç, *Çayır Mera Islahı*, Ankara, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2005, s.5.

4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (c) bendinde, "*Hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yer*" şeklinde yapılmıştır. Bu iki tanımlama biçimi incelendiğinde aralarındaki temel farkın, ziraat biliminin merayı topografya, bitki örtüsü ve tarımsal kullanım açısından ele alması, hukuki tanımın ise mera alanlarının tahsis edilme şekli ve kullanım amacına odaklanması olduğu görülmektedir. Her iki tanımın ortak noktasının ise, mera olarak değerlendirilen arazinin hayvan otlatmaya elverişli olması olduğu söylenebilir. Zira, hayvan otlatmaya elverişli olmayan bir arazinin ne ziraat bilimi ne de hukuk açısından mera olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.

Meraların yanı sıra, yaylak ve kışlaklar da 4342 Sayılı Mera Kanunu kapsamında yer alan arazi parçaları arasındadır. Yaylak ve kışlaklar, meralarla benzer özellikler taşımakla birlikte, kullanım amaçları bakımından farklılaşmaktadır. Mera Kanunu'na göre yaylaklar, çiftçilerin hayvanlarıyla birlikte yaz mevsimini geçirdiği alanlar iken, kışlaklar hayvanların kış mevsiminde barındırılması amacıyla tahsis edilen alanlardır.¹¹ Bunun yanı sıra, kamuya ait olmaları durumunda otlak ve çayır niteliğine sahip araziler de mera hukukunun kapsamına girmektedir. Çayırlar, genellikle düz ve taban suyu

11 4342 sayılı Mera Kanununun 3'üncü maddesinin (c) ve (b) bentleri.

yakın olan arazileri ifade etmektedir.¹² Yem bitkisi alanları olan çayırlarda, nemli yerlerde yetiştiği için diğer yerlerdeki bitkilerden daha fazla büyüyen otlar, biçilmek suretiyle değerlendirilebilir.¹³ Çayır kavramı, ziraat bilimindeki bu tanımlamalara paralel olarak, hukuki açıdan da “*Taban suyunun yüksek bulunduğu veya sulanabilen yerlerde biçilmeye elverişli, yem üretilen ve genellikle kuru ot üretimini için kullanılan yer*” olarak tanımlanmıştır.¹⁴ Mera Kanunu’nun kapsamı içinde yer alan otlaklar ise, meralarla aynı niteliklere sahip olan ve hayvanların otlatılması amacıyla kullanılan arazi parçalarını ifade etmektedir.¹⁵ Çayır ve otlak niteliklerine sahip olan alanlar üzerinde, mera, yaylak ve kışlaklardan farklı olarak özel mülkiyet tesis edilebilmektedir. Bu durumda, bu alanların hukuki statüleri, eşya hukuku çerçevesinde belirlenirken, kamuya ait olduklarında ise mera hukuku kapsamına dahil olurlar.

1.2. MERA HUKUKUNUN DİĞER HUKUK DALLARI İLE İLİŞKİSİ

Mera hukukunun diğer hukuk dallarıyla ilişkisi, geniş bir çerçevede ele alınmalıdır. Meralar,

12 A. Alper Babalık, “Çayır-Meralarda Dip Kaplama Ölçüm Yöntemleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri:A, Sayı:1, 2004, s.51.

13 M.Kemal Aşk, *Yaylak ve Mera Islahı*, Ankara, Kurtuluş Ofset Basımevi, 1987, s. 259.

14 4342 sayılı Mera Kanununun 3’üncü maddesinin (c) bendi.

15 4342 sayılı Mera Kanununun 3’üncü maddesinin (m) bendi.

yukarıdaki bölümde de üzerinde durulduğu üzere, yalnızca tarımsal üretim ve hayvancılık açısından değil, anayasa hukuku, idare hukuku, toprak hukuku, çevre hukuku gibi farklı hukuk dalları ile doğrudan ilintilidir. Meraların korunması, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda devletin görevleri arasında sayılmışken, idare hukuku perspektifinden değerlendirildiğinde, kamu malı statüsüne sahip olmaları nedeniyle meralar, özel mülkiyete konu edilemez ve bu statü idari işlemlerle korunur ve düzenlenir. Toprak hukuku açısından meralar, tarım arazilerinin bir parçası olarak değerlendirilmekte, çevre hukuku bağlamında ise ekosistem dengesi, biyoçeşitliliğin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda mera hukuku, yalnızca mülkiyet ya da kullanım hakkı bağlamında değil, kamu yararı, doğal kaynakların korunması ve tarımsal üretimin devamlılığı açısından da çok boyutlu bir hukuk alanı olarak değerlendirilebilir. Bu bölümde mera hukukunun diğer hukuk dalları ile ilişkisi ayrı başlıklar altında incelenecektir.

1.2.1 Anayasa Hukuku İle İlişkisi

Hukukun diğer alanları gibi, mera hukuku da Anayasa hukuku ile yakından ilişkilidir. Anayasa hukuku, öncelikle devletin yasama, yürütme ve yargı olarak üç bölüme ayrılan tüm fonksiyonlarını

inceleyen bir hukuk dalıdır.¹⁶ Bu hukuk dalının temel kaynağını ise her devlet için o devletin Anayasası oluşturmaktadır. Anayasalar, normlar hiyerarşisinde en üst sırada yer almakta olup, bu normatif üstünlük nedeniyle kanunlar ve diğer tüm hukuki işlemler Anayasaya uygun olmak zorundadır.¹⁷ Bu noktadan hareketle, Anayasanın yalnızca devletin yapısını değil, hukuk sisteminin genel çerçevesini de belirleyen temel metin olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, Türk mera hukukunun en temel dayanağı ve kaynağı da Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır. Zira, Anayasa'nın 45'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, "...çayır ve mer'aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek..." devletin görevleri arasında sayılmıştır. Başta 4342 Sayılı Kanun olmak üzere, Meraları kapsamına alan tüm yasal düzenlemelerin Anayasanın devlete verdiği bu görevin Türk pozitif hukuk düzeni içerisindeki görünüşleri olduğu ifade edilebilir.

Anayasa hukukunun bir diğer inceleme alanı, bireylerin temel hak ve hürriyetleridir.¹⁸ Meraların korunması, sağlık hakkı, çevre hakkı ve gıdaya erişim hakkı gibi birçok temel hak ve hürriyetle doğrudan bağlantılıdır. TC Anayasası'nın 56'ncı maddesinin

16 Edward Wavell Ridges, "İngiliz Anayasa Hukuku", Çev. Mukbil H. Özyörük, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:3, 1951, s. 187.

17 Mustafa Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, Ankara, Siyasal Kitapevi, 4.Baskı, 2001, s. 68.

18 Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, Konya, Mimoza, 2000, s. 13.

birinci fıkrası, “*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.*” hükmünü getirmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca da, “*çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemenin*” devletin ve vatandaşların görevi olduğu ifade edilmiştir. Anayasanın 56’ncı maddesinde düzenlenen bu hak, temiz ve ekolojik açıdan dengeli bir çevre talebine dayanan ve üçüncü kuşak haklar arasında yer alan çevre hakkını ifade etmektedir.¹⁹ Mera alanları, ekolojik sürdürülebilirlik, biyolojik çeşitlilik, erozyonun önlenmesi ve karbon bağlama gibi unsurlar açısından büyük önem taşıyan doğal varlıklardandır.²⁰ Dolayısıyla, meraların korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik yasal düzenlemeler de dahil olmak üzere alınacak tüm önlemler, çevre hakkının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Anayasa’da devletin görevleri arasında sayılan, “*...çayır ve mer’aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek...*” yükümlülüğünün, temel insan hakları arasında yer alan yaşam ve sağlık hakları ile de doğrudan bağlantılı olduğu ifade edilebilir. Zira, TC Anayasası’nın 56’ncı maddesinin birinci fıkrasında bahsi geçen, “*sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama*” olgusunun hayata geçebilmesi için gerekli olan

19 Yasemin Semiz, “Anayasa Mahkemesi’nin Çevre Hakkı Perspektifi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:4, Sayı: 2, 2014, s. 12.

20 Dalya Hazar ve Koray Velibeyoğlu, “Kırsal-Ekolojik Müştereklerimiz Mera Alanları”. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı:2, 2018, s. 200.

bileşenler arasında mera ekosistemlerinin korunması, biyolojik çeşitliliğin devamlılığı ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı da yer almaktadır. Bu noktada, yaşam ve sağlık haklarının bir yansıması olarak, gıda hakkı ve gıdaya erişim hakkının da mera ekosistemlerinin korunmasıyla doğrudan bağlantılı olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Gıda hakkı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda doğrudan düzenlenmemekle birlikte, 16 Aralık 1966 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararıyla kabul edilen, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 11'inci maddesi kapsamında güvence altına alınmıştır. Sözleşme, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalanmış, 4 Haziran 2003 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiş ve böylece gıda hakkı Türk iç hukukunun bir parçası haline gelmiştir.²¹ Gıda hakkı özü itibarıyla, sağlıklı ve yeterli gıdaya sürekli ve kolay erişim sağlanabilmesini ifade etmektedir.²² Yaşam hakkı, sağlık hakkı gibi birçok temel insan hakkının gıda hakkına dayandığı ve gıda hakkı olmadan bu hakların olması gerektiği şekilde var olamayacağı kabul edilmektedir.²³ Çayır, mera,

21 4 Haziran 2003 tarih ve 4867 sayılı Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun.

22 Duygu Yıldız Karakoç ve Müge Manga, "Küresel Gıda Güvenliği Endeksi Kapsamında COVID-19 Pandemisinin Türkiye'nin Gıda Güvenliğine Yönelik Etkisi", *İDEALKENT*, Cilt: 14, Sayı: Özel Sayı, 2022, s. 48.

23 Burcu Değirmencioğlu, "Uluslararası İnsan Hakları Metinleri Işığında Çocukların Yeterli Gıdaya Erişim Hakkı", *Ankara Barosu*

yaylak ve kışlakların özellikle hayvancılık açısından taşıdığı önem dikkate alındığında, meraların korunmasının bireylerin sağlıklı ve ekonomik gıdaya erişimi açısından gıda hakkıyla doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Zira, yalnızca ota beslenen mera hayvanlarının, entansif yöntemlerle yetiştirilen hayvanlara kıyasla daha sağlıklı olduğu ve bu durumun hem hayvan refahı hem de sağlıklı gıdaya erişim açısından avantaj sağladığı belirtilmektedir.²⁴

Sonuç olarak, hayvan otlatma amacına tahsis edilmiş olup, esasen kamu malları arasında yer alan mera, çayır, yaylak ve kışlakları kapsamına alan mera hukuku ile Anayasa hukuku arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki öncelikle, Anayasa'nın normlar hiyerarşisinin en üstünde yer almasından, dolayısıyla diğer tüm hukuk normlarının Anayasa'ya uygun olma mecburiyetinden kaynaklanmaktadır. TC Anayasası, çayır ve meraların korunmasını devletin görevleri arasında saymıştır. Meralarla ilgili, 4342 Mera Kanunu da dahil olmak üzere tüm yasal düzenlemeler, Anayasa'dan kaynaklanan bu görevin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Mera hukuku ile Anayasa hukuku arasındaki ilişkinin ikinci boyutu ise temel hak ve hürriyetlerdir. Meralar, hem tarımsal üretime katkıları hem de ekolojik dengeyi koruma işlevleri nedeniyle çevre, sağlık, yaşam ve

Dergisi, Cilt: 82, Sayı: 1, (Ocak 2024), s. 73.

24 Dalya Hazar Kalonya, "İklim Değişikliği Azaltım ve Uyum Süreçlerinde Mera Alanlarının Önemi", *Çevre Şehir Ve İklim Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2022, s. 150-151.

gıda haklarının güvence altına alınmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle de, meraların korunması ve sürdürülebilir kullanımı, yalnızca çevresel bir gereklilik olmanın ötesinde, Anayasa ile güvence altına alınan temel hakların korunması açısından da büyük bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, Anayasa'nın devlete yüklediği görevler çerçevesinde mera alanlarının amaç dışı kullanımının önlenmesi, tarımsal üretim desteklenmesi ve ekolojik dengenin korunması için etkin politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Mera hukuku da bu amaca hizmet ederek, hem anayasal ilkelerle uyumlu bir ereve sunmakta hem de bireylerin temel haklarının korunmasına katkı sağlamaktadır.

1.2.2 İdare Hukuku İle İlişkisi

Mera hukukunun ilişkili olduğu hukuk dallarından bir diğerisi idare hukukudur. İdare hukukunun konusunu teşkil eden kamu idaresi, devletin belirli organlarını ve kuruluşlarını ifade ettiğinde organik, yürüttüğü faaliyetleri ifade ettiğinde ise fonksiyonel anlamda ele alınmaktadır.²⁵ Buna göre idare hukuku öncelikle, kamu hizmetlerinin örgütlenmesi ve yürütülmesiyle ilgilenir; ayrıca idare kurumlarının yetkilerini belirleyerek hak ve yükümlülüklerini düzenler.²⁶ TC Anayasası'nın 123'üncü maddesinin

25 Metin Günday, *İdare Hukuku*, Ankara, İmaj Yayınevi, 2002, s. 3.

26 Yahya Kâzım Zabunoğlu, "İngiltere'de İdare Hukuku Anlayışı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Sayı:1, 1961, s. 373.

ikinci fıkrası, “*idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.*” hükmünü getirmektedir. Bu doğrultuda, merkezden ve yerinden yönetim esaslarına dayalı kuruluşların yetki ve sorumluluklarının incelenmesi idare hukukunun kapsamına girmektedir. Kamu idaresi fonksiyonel anlamda ele alındığında ise, halkın günlük ve olağan ihtiyaçlarının karşılanması için gerçekleştirilen tüm faaliyetler idare hukukunun inceleme alanına girmektedir.²⁷ Bu faaliyetler, idari eylemler, idari işlemler, idarenin sözleşmeleri ve kamu hizmeti olarak sıralanabilir.²⁸

Mera hukukunun idare hukuku ile ilişkisinin açıklanmasında üzerinde ilk olarak durulması gereken husus, meraların hukuki statüsü ve yararlanma hakkının kime ait olduğudur. Mera Kanununun 4’üncü maddesinin birinci fıkrasında, meraların, devletin hüküm ve tasarrufunda bulunduğu ifade edilmiştir. Bu hükme göre, meraların kamu malı olduğu anlaşılmaktadır. Devletin kamu malları; kamunun ortak kullanımına terk edilmiş yerler, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesine tahsisli yerler ve herhangi bir işte kullanılmayan sahipsiz yerler olarak sıralanabilir.²⁹ Mera, yaylak ve

27 Ragıp Sarıca, “Türk Devlet Şurası İçtihatlarına Göre Hükümet Tasarrufları” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 8, Sayı: 3-4, 1942, s.460.

28 Bahtiyar Akyılmaz ve Murat Sezginer, *İdare Hukuku Dersleri*, Konya, Gökusu Matbaası, 2001, s.197-260.

29 İlhami Söyler, “Kamu Malları Teorisi Açısından Devletin Hüküm ve Tasarrufundaki Yerler”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:83, 2011, s. 57-

kışlakların bir taşınmaz mal olarak ele alındığında, kamunun ortak kullanımına bırakılmış yerler olarak kamu malı statüsünde bulunduğu ifade edilebilir. Ancak, meraların kullanma hakları, bir veya birden çok köy veya belediyeye aittir.³⁰ Dolayısıyla, kamu malı statüsünde bulunan meraların kullanım hakları, organik anlamda idarenin bir parçası olan mahalli idare birimlerine bırakılmıştır. 4342 Sayılı Kanun uyarınca, bu birimlerin başında bulunan köy muhtarları ve belediye başkanları, mera, yaylak ve kışlakların korunmasından, sınır işaretlerinin denetiminden ve bu alanların tahsis amacına uygun en verimli şekilde kullanılmasını sağlamaktan sorumlu tutulmuşlardır.³¹ Tüm bu hususlar, idare hukukunun kapsam alanlarından birisi olan organik anlamda idarenin meralar üzerindeki denetim ve yönetim yetkilerini ortaya koymaktadır.

Devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan meraların tespit, tahdit ve tahsis işlemleri, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu işlemlerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için, her ilde valinin görevlendireceği bir vali yardımcısının başkanlığında on bir kişiden oluşan mera komisyonları teşkil edilmesi yasal bir zorunluluktur.³² Mera komisyonlarının gerçekleştireceği bu işlemler,

58.

30 4342 sayılı Mera Kanununun 4'üncü maddesinin birinci cümlesi.

31 4342 sayılı Mera Kanununun 19'uncü maddesinin birinci fıkrası.

32 4342 sayılı Mera Kanununun 6'ncü maddesinin birinci fıkrası.

idari işlem niteliği taşımaktadır ve dolayısıyla idare hukukunun uygulama alanına girmektedir.

Mera Kanununun 13'üncü maddesinin beşinci fıkrası uyarınca, mera komisyonlarının tespit, tahsis ve tahdit kararlarına karşı asliye hukuk mahkemesine, kadastro yapılan yerlerde ise kadastro mahkemesine dava açılabileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, tespit, tahsis ve tahdit kararlarına yönelik uyuşmazlıklar adli yargının görev alanına girmektedir. Ancak, bu durum, mera komisyonu kararlarının idari işlem olma özelliğini ortadan kaldırmamaktadır.³³ Kamu gücüne dayanılarak, resen ve tek yanlı olarak tesis edilen bir idari işlem niteliğinde olan “meraların tahsis amacının değiştirilmesine” yönelik işlemlere karşı açılacak davalarda herhangi bir özel hükme yer verilmediğinde, bu tür uyuşmazlıklarda idari yargı yerleri görevlidir.³⁴

1.2.3 Çevre Hukuku İle İlişkisi

Gelişim süreci içerisinde kendine has nitelikler kazanan ve belirli ilkelere dayanan çevre hukuku, çevre sorunlarına çözüm arayışı doğrultusunda, ulusal ve uluslararası düzeydeki çabalarla paralel olarak şekillenen bir hukuk dalı olarak karşımıza

33 , “...parsel sayılı taşınmazı mera kanunu hükümlerine tabi kılarak davalı köye tahsis etmesine dair idari işlem...” Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 14 Şubat 2006 Tarih ve E. 2005/9533, K. 2006/1272 Sayılı kararı.

34 Uyuşmazlık Mahkemesi, 27 Aralık 2021 Tarih ve E. 2021/817, K. 2021/712 Sayılı kararı.

çıkılmaktadır.³⁵ Küresel ısınma, ozon tabakasının incilmesi ve biyolojik çeşitliliğin azalması gibi global nitelikteki çevre sorunları, uluslararası iş birliğini zorunlu kılmaktadır.³⁶ Bu zorunluluk, devletler arasındaki hukuki ve kurumsal yakınlaşmayı teşvik ederek ortak çevre politikalarının, standartların ve düzenlemelerin oluşumuna zemin hazırlamış, böylece uluslararası çevre hukukunun gelişimine ivme kazandırmıştır.³⁷ Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında gerçekleştirilen 1972 Stockholm Konferansı, 1992 Rio Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve 2000 Cartagena Biyogüvenlik Protokolü, çevrenin korunması ve çevre hukukunun uluslararası temellerinin oluşturulmasına yönelik çabalara örnek olarak gösterilebilir.

“Çevrenin korunması” olgusu, Türk hukukuna, 1980 sonrası dönemde anayasal düzeyde dahil edilmiştir.³⁸ Bu bağlamda, temel bir insan hakkı olarak kabul edilen çevre hakkının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’ndaki düzenlenişi yukarıdaki

35 Nühket Turgut, “İhtiyat İlkesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 45, Sayı: 14, 1996, s. 67.

36 Ahmet Güneş, “Uluslararası Çevre Hukuku Üzerine Bir İnceleme”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 70, Sayı: 1, 2012, s. 83-84.

37 Şafak Kaypak, “Çevre Hukukunun Ulusal ve Uluslararası Boyutları”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 10, 2012, s. 221.

38 Mehmet Semih Gemalmaz, “Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi”, *Ord. Prof. Sulhi Dönmezer’e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 52, Sayı: 1-4, 1986-1987, s. 233.

bölümlerde ele alınmıştır. Türk çevre hukukunun kanun düzeyindeki temel kaynağı ise, 9 Ağustos 1983 tarihinde kabul edilen 2872 sayılı “Çevre Kanunu’dur”. Çevre Kanunu’nun amacının, “*çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak*” olarak belirlendiği görülmektedir.³⁹ Çevre kavramı ise Kanunda, “*Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam*” şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁰ Tüm bu hükümler çerçevesinde çevre hukukunun temel amacının, çevrenin korunmasını, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve çevre kirliliğinin önlenmesini sağlamak olduğu görülmektedir.⁴¹ Ekolojik denge ve biyolojik çeşitlilik açısından büyük bir öneme sahip olan meraların, bu özellikleri nedeniyle çevre hukukunun düzenleme alanına dahil olduğu açıktır.

1.2.4 Tarım Hukuku İle İlişkisi

Mera hukukunun yakın ilişkide bulunduğu diğer bir hukuk dalı ise tarım hukuku olarak ifade edilebilir. Tarım hukuku, tarımsal işletme kavramını

39 9 Ağustos 1983 tarih ve 2872 Sayılı Çevre Kanununun 1’inci maddesi.

40 2872 Sayılı Çevre Kanununun Tanımlar başlıklı 2’inci maddesi.

41 2872 Sayılı Çevre Kanununun Tanımlar başlıklı 2’inci maddesinde, çevre kirliliği, “*çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki*” şeklinde tanımlanmıştır.

temel olarak, üreticilerin toprakla olan ilişkilerini ve aralarındaki karşılıklı ilişkileri düzenleyen bir hukuk dalıdır.⁴² Tarımsal üretimin önemli bir parçası olan hayvancılık faaliyetlerinde, çayır, mera, yaylak, kışlak ve otlakların kullanımı, tarım hukuku çerçevesinde hem devletle üretici arasındaki ilişkileri hem de bu alanların hukuki statülerini kapsamaktadır. Bu nedenle, mera hukukuyla tarım hukukunun birbirini tamamlayan yönleri, özellikle hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine yönelik yasal düzenlemelerde daha belirgin hale gelmektedir.

Her ne kadar, mera, yaylak ve kışlaklar ile kamuya ait olması durumunda çayır ve otlaklarda özel mülkiyet tesisi mümkün olmasa da, bu alanların kullanım hakkı bir veya birden fazla köy ve belediyeye tahsis edilmektedir. Bu tahsisler esas itibarıyla, tarımsal üretimin önemli bir unsuru olan hayvancılık faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak için düzenlenmekte ve bu alanların kullanımı, tarım hukukunun da çerçevesi ve kapsamına girecek şekilde belirli kurallara ve denetimlere tabi tutulmaktadır.

Mera alanları, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğine katkı sağlayan hayvancılık faaliyetlerinin yürütülmesi açısından hayati öneme sahiptir. Bu alanların hukuki statüsü ve yönetimine yönelik düzenlemelerin, tarım hukuku bağlamında, hem üreticiler arasında çeşitliği sağlamak hem de kaynakların verimli bir şekilde

42 Suat Aksoy, *Tarım Hukuku*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1984, s. 14.

kullanılmasını temin etmek amacıyla düzenlendiği ifade edilebilir. Mera alanlarının tahsis edilmesi, her ne kadar yerel düzeyde gerçekleştirilen bir işlem olsa da, bu düzenlemeler, ülke çapında tarımsal üretim politikalarını destekleme amacına da hizmet etmektedir.

Tarımsal işletmelerin, özellikle hayvancılık yapan çiftçilerin, mera kullanım haklarına ilişkin düzenlemelerle, bu arazilerin verimli kullanımını sağlamaları hedeflenir. Bu çerçevede, mera hukukunun tarım hukukuyla olan yakın ilişkisi, her iki hukukun ortak amacının sürdürülebilir ve verimli bir tarımsal üretim olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

1.2.5 Kadastro Hukuku İle İlişkisi

Kadastro, “taşınmazı yer yüzündeki geometrik biçimi, yüzölçümü ve sınırlarıyla belirleyen ve o taşınmaz üzerindeki hakları saptanan bir teknik uğraşı” olarak tanımlanmaktadır.⁴³ Taşınmazların hukuki ve geometrik durumlarının gerçeklere uygun olarak gösterilebilmesi için, her taşınmazın tapu sicilinde kadastro harita ve planının bulunması gereklidir.⁴⁴ Buradan hareketle kadastro faaliyetinin temel amacının, taşınmaz malların sınır ve

43 Halil Kılıç, *3402 Sayılı Kadastro Kanunu*, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2006, s. 16.

44 Fikret Eren ve Veysel Başpınar, *Toprak Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s. 271.

yüzölçümlerini belirleyerek sahipleri adına tapu kütüğüne tescil ettirmek olduğu ifade edilebilir.⁴⁵ Türk hukukunda, 21 Haziran 1987 tarihli ve 3402 sayılı “Kadastro Kanunu”, kadastro hukukunun temel yasası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadastro Kanunu kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetler ile meraların tahdit, tespit ve tahsis işlemleri arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır.

Mera, yaylak ve kışlaklar ile kamuya ait olmaları halinde çayır ve otlakların üzerinde özel mülkiyet iktisap edilmesi mümkün olmadığı gibi, aynı zamanda zilyetlik yoluyla mülkiyet kazanımı da olanaklı değildir. Bu nedenle, herhangi bir bölgede yürütülen kadastro çalışmalarının, meraların tahdit, tespit ve tahsisi ile ilgilenen mera komisyonları ile koordineli olarak gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 7'nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, 3402 sayılı Kadastro Kanunu kapsamında kadastro programına alınan yerlerin, kadastro çalışmalarının başlamasından en az 4 ay önce Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından Tarım ve Orman Bakanlığına bildirilmesi gerekmektedir. Bu süre içinde mera komisyonları tahdit, tespit ve tahsis işlemlerini tamamlayarak sonucu Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne bildirir. Mera Kanununun 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen 4 aylık

45 Türkiye Tüdeş ve Cemal Bıyık, *Kadastro Bilgisi*, 3.baskı, Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Yayınları, 2001, s. 3.

süre içerisinde mera tespit ve tahdit işlemlerinin gerçekleştirilmemesi durumunda ise, bu işlemler, kadastro komisyonlarınca yapılır.⁴⁶ Ancak mera tespit ve tahdit işlemlerinin kadastro komisyonlarınca yapılması durumunda, komisyonda konunun uzmanı olan bir ziraat mühendisinin bulunması zorunlu tutulmuştur.⁴⁷ Mera Kanunu ve Kadastro Kanunu'nda yer alan bu düzenlemeler, meraların tespit ve tahdit çalışmaları ile kadastro faaliyetleri arasındaki hukuki ve teknik bütünlüğü ortaya koymaktadır.

1.2.6 Ceza Hukuku İle İlişkisi

Türk hukukunda meralar, ceza hukuku yoluyla da korunmaktadır. Bu kapsamda, köy tüzel kişiliğine ait olduğu veya öteden beri köylünün ortak kullanımına bırakıldığı bilinen mera, harman yeri, yol ve sulak gibi taşınmazların kısmen veya tamamen zapt edilmesi, bu alanlar üzerinde tasarrufta bulunulması ya da sürülerek ekilmesi suç olarak düzenlenmiştir.⁴⁸ Suçun oluşabilmesi için, failin suça konu taşınmazın köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya köylünün ortak kullanımına terk edildiğini bilmesi ve bu yeri kısmen veya tamamen zapt etme, üzerinde tasarrufta bulunma ya da sürüp ekme fiillerini doğrudan kastla

46 4342 sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin üçüncü fıkrası.

47 21 Haziran 1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanununun 14'üncü maddesinin üçüncü fıkrası.

48 26 Eylül 2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 154'üncü maddesinin ikinci fıkrası.

gerçekleştirmesi gerekmektedir.⁴⁹ Dolayısıyla, bir meranın zapt edilmesi, mera üzerinde tasarrufla bulunması veya meranın sürülüp ekilmesi gibi seçimlik hareketlerden birinin, söz konusu taşınmazın mera olduğunu bilerek gerçekleştirilmesi durumunda suç tamamlanmış sayılacaktır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki bu hükmün, mera hukuku ile ceza hukuku arasındaki bağın koruma üzerine kurulu olduğunu ve meraların, kamu yararı doğrultusunda korunmasının sağlanması için önemli bir mekanizma oluşturduğunu göstermektedir.

1.3. MERA HUKUKUNUN DİĞER BİLİM DALLARIYLA BAĞLANTISI

Mera alanları, devletin hüküm ve tasarrufunda olup, kullanım hakkı belirli bir veya birkaç köy ya da belediye tahsis edilmek bakımından hukukun ilgi alanına girmekle beraber, aynı zamanda tarım, çevre bilimi, ekoloji ve ekonomi gibi farklı disiplinlerin de inceleme konusu olmaktadır.

Mera hukuku ile bağlantısı bulunan farklı disiplin ve bilim dalları, mera alanlarının korunması, sürdürülebilir kullanımı ve verimliliğinin artırılması açısından hukuka önemli veriler sunmakta, hukuk da bu bilimsel verileri dikkate alarak düzenlemeler getirmektedir. Dolayısıyla, mera hukuku, bir yandan

49 Fatih Bölek, *Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu (TCK m.154)*, (Danışman: Mehmet Emin Artuk), İstanbul, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019 (YÖK Tez Merkezi: 585494), s.146.

çevresel ve ekonomik gereklilikleri gözetirken, diğer yandan sosyal ve tarımsal dinamikleri de dikkate alarak bu alanların kullanımına ilişkin dengeli bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu karşılıklı etkileşim, hukukun yalnızca normatif bir düzenleme aracı olmanın ötesinde, bilimsel verilerle şekillenen ve toplumsal ihtiyaçlara uyum sağlayan dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermek bakımından da önem taşımaktadır.

1.3.1 Ziraat Bilimleri

Çayır, mera, yaylak ve kışlaklar, hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması amacıyla kullanılan arazi parçalarıdır. Bu nedenle öncelikli olarak ziraat bilimlerinin ilgi alanına girmektedir. Meralar, bitkisel ve hayvansal üretim alanlarının kesişim noktasında yer aldığından, mera hukuku ile ziraat bilimleri arasındaki bağlantıyı ortaya koyabilmek için çayır-mera bilimi ve zootekni ayırımına gitmek gerekmektedir.

1.3.1.1 Çayır Mera ve Yem Bitkileri Bilim Dalı

Mera alanlarının ıslahı ve yönetimi, müstakil bir bilim dalı olan çayır, mera ve yem bitkileri disiplini çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu disiplinin verileri ile mera hukuku kuralları arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır. Örneğin, bir mera alanının, hatalı mera yönetimi sonucunda hayvansal üretime katkısının azaldığının gösterilmesi, çayır mera yem

bitkileri disiplininin ampirik bir bulgusudur.⁵⁰ Yine mera alanlarında, öncelikle otlatmanın planlanması, ardından gübreleme ve yabancı ot savaşı gibi bakım işlemleri gerçekleştirilerek, meralarda ıslah çalışmalarının yapılmasının önerilmesi bilimsel bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵¹ Ziraat bilimlerinin bu ve benzeri verileri karşısında, mera hukuku kuralları, bilimsel bulguları dikkate alarak, meraların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla düzenlemeler yapmaktadır. Hukuk, bu verileri temel alarak mera alanlarının korunması, yönetimi ve ıslahı için gerekli önlemleri içeren kurallar getirmekte ve uygulamaya yönelik pratik çözümler sunmaktadır.

1.3.1.2 Zootekni

Mera hukuku ile bağlantısı bulunan ve ziraat bilimleri kapsamındaki bir diğer bilim dalı zooteknidir. Zootekni biliminin temel işlevi, hayvansal ürünler üretmek ve üretimi artırmaktır.⁵² Meralarda otlayan hayvanların, hem hayvan refahı hem de canlı ağırlık açısından değerlendirilmesi, zootekni biliminin inceleme alanına girmektedir. Örneğin, kalitesiz mera ile beslenen koyunların,

50 Mustafa Sürmen ve Emre Kara, “Aydın İli Ekolojik koşullarında Farklı eğimlerdeki Mera vejetasyonlarının Verim Ve Kalite özellikleri”, *Derim*, Cilt: 35, Sayı: 1, 2008, s. 67.

51 Seyithan Seydoşoğlu, “Bazı doğal Mera alanlarının Bitki örtüsü özellikleri, Mera Durumu Ve sağlığının Belirlenmesi”, *Türkiye Ormancılık Dergisi*, Cilt: 19, Sayı:4, 2018, s. 372.

52 Zafer Ulutaş, Arda Yıldırım ve Ahmet Şahin, “Zootekni Eğitimi-mize Bir Bakış ve Geleceğe Dönük Öneriler”, *Hayvan Bilimi Ve Ürünleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 2018, s. 2.

koç atımı dönemine düşük kondüsyonla girmeleri, zootekni biliminin meralarla ilgili sunduğu ampirik bir veridir.⁵³ Bu ve benzeri verilerin, mera hukuku çerçevesinde normlar hiyerarşisinin her kademesinde gerekli düzenleme işlemlerin yapılmasını sağlamak amacıyla dikkate alınması beklenir. Aksi durumda, uygulanmayan ya da etkisiz yasalar sorunu ile karşılaşmak olasıdır.

1.3.2 Tarım Ekonomisi

Mera hukuku ile bağlantılı bilim dallarından bir diğeri tarım ekonomisidir. Tarım ekonomisinin temel işlevi, ziraat bilimlerinin ortaya koyduğu sonuçların tarım işletmelerinde ne zaman, nerede ve nasıl uygulanacağını, işletmenin kârlılığını artıracak şekilde belirlemektir.⁵⁴ Bu doğrultuda, ziraat bilimleri ile tarım ekonomisi disiplini arasında güçlü bir ilişki bulunduğu söylenebilir. Bunun yanında tarım ekonomisi ile genel anlamda hukuk da karşılıklı etkileşim içerisinde olan iki disiplindir. Bu etkileşim, tarımsal faaliyetlerin ekonomik verimliliğini sağlamak amacıyla hukuki düzenlemelerin şekillendirilmesini gerektirirken, aynı zamanda hukukun, tarımsal üretim süreçlerini düzenleyerek ekonomik karar alma mekanizmalarını yönlendirmesi sonucunu

53 Kazım Demiral ve Kaan M. İşcan, “Akkaraman Irkı Koyunlarda Flushing Uygulamasının Dölverimi Özelliklerine Etkisi”, *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, s. 26.

54 Fethi Açıl, *Tarım Ekonomisi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1980, s.33.

doğurmaktadır. Bu sebeple, hukuk ve tarımın kesişim alanlarını daha belirgin hale getiren tarımsal işletme hukuku, tarımsal iş ve sosyal güvenlik hukuku, arazi toplulaştırması hukuku, tarımsal biyoteknoloji hukuku gibi alt branşlar ortaya çıkmaktadır.

Mera hukuku da temelde tarım ile hukukun kesişim noktasında yer alan ve her iki disiplinin karşılıklı etkileşimi üzerine inşa edilen bir hukuk dalı olarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda, mera hukukunun tarım ekonomisinin alt dalları arasında yer alan, tarımsal üretimi mikro düzeyde ele alan tarım işletmeciliği ve makro yaklaşımla şekillenen tarım politikası ile doğrudan bağlantılı olduğu söylenebilir.

1.3.2.1 Tarım İşletmeciliği

Tarım işletmesi kavramı, en genel anlamıyla, tarımsal üretim faaliyetini gerçekleştiren ekonomik birimleri tanımlamak için kullanılmaktadır.⁵⁵ Diğer işletmelerde olduğu gibi, tarım işletmelerinde de temel amaç, maliyetleri düşürerek kârlılığı artırmaktır. Tarımsal üretim faktörleri arasında en önemlisi olan ve bitkisel üretimde doğrudan, hayvansal üretimde ise dolaylı olarak hizmet gören tarım topraklarının sınıflandırmasında çayır-mera alanlarının tarımsal üretimdeki payı oldukça

55 Bahattin Çetin ve Tolga Tipi, *Tarım Muhasebesi (Uygulamalı Örneklerle)*, Ankara, Nobel Yayınları, 2007, s.15.

büyüktür.⁵⁶ İyi yönetilmiş ve ıslah edilmiş bir meradan beslenen hayvanların bulunduğu bir tarım işletmesinde, mera kullanımının maliyeti düşüren bir etki yapacağı açıktır. Bu durumun ulusal çapta tüm tarım işletmeleri için geçerli olabilmesi için, etkili bir mera politikası ve mera hukukuna yönelik kuralların kararlılıkla uygulanması önem taşımaktadır.

1.3.2.2 Tarım Politikası

Tarım politikası, “mevcut ekonomik sistem içinde ve belirlenen genel hedefler doğrultusunda, tarım kesiminin yönlendirilmesi ve bu kesimdeki insanların refah düzeyinin yükseltilmesi yönünde oluşan uygulamalar bütünü” olarak tanımlanmaktadır.⁵⁷ Türk Tarım politikasının amaçları ise, “*tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi, doğal ve biyolojik kaynakların korunması ve geliştirilmesi, verimliliğin artırılması, gıda güvencesi ve güvenliğinin güçlendirilmesi, üretici örgütlerinin geliştirilmesi, tarımsal piyasaların güçlendirilmesi, kırsal kalkınmanın sağlanması suretiyle tarım sektöründeki refah düzeyini yükseltilmesidir.*”⁵⁸ Türk tarım politikasının 5488 Sayılı Tarım Kanununda sıralanan bu amaçları göz önüne alındığında, tüm bu amaçların doğrudan veya

56 İ.Hakkı İnan, *Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği*, Tekirdağ, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi, 1998, s.70.

57 Arslan Zafer Gürlü, *Analitik Tarım Ekonomisi, Geliştirilmiş 2.Basımlı*, Ankara, Nobel Yayınları, 2012, s. 251.

58 18 Nisan 2006 tarih ve 5488 Sayılı Tarım Kanununun 4’üncü maddesi.

dolaylı olarak mera hukuku ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

5488 Sayılı Tarım Kanununun, tarım politikasının amaçları arasında saymış olduğu doğal ve biyolojik kaynakların korunması ve geliştirilmesi hedefi kapsamında, çayır ve mera alanları, yaylak ve kışlaklar da önemli bir yer tutmaktadır. Bu alanların korunması ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi, hayvancılığın gelişmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, mera hukuku ve tarım politikası arasındaki ilişki, bu doğal kaynakların etkin bir şekilde yönetilmesiyle doğrudan bağlantılıdır.

Çayır ve meraların korunması ve sürdürülebilir yönetimi, Tarım Kanununun belirlediği tarım politikası amaçları arasında yer alan gıda güvenliği ve güvenliğinin güçlendirilmesi ile de doğrudan bağlantılıdır. Zira, bu alanların etkin bir şekilde yönetilmesi, sağlıklı gıda üretiminin teminatı olmanın yanı sıra, hayvan refahının sağlanması ve hayvansal ürünlerin kalite ve güvenliğinin artırılması açısından da kritik öneme sahiptir. Ayrıca, çayır ve mera alanlarının sürdürülebilir kullanımının, ekosistem sağlığı açısından hayati bir rol oynadığı, biyolojik çeşitliliği koruduğu ve hayvancılık sektörünün uzun vadeli sürdürülebilirliğine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Sonuç olarak, mera hukuku ve tarım politikası arasındaki ilişki, tarım sektöründe sürdürülebilirlik

ve refahı artırmak amacıyla birbirini tamamlayıcı bir işlev görmektedir. Mera alanlarının korunması ve doğru şekilde yönetilmesi, yalnızca mevcut tarım politikalarının etkinliği için değil, gelecekteki nesillerin de sağlıklı bir çevrede tarım yapabilmesi için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle, mera hukukunun güçlendirilmesi ve uygulanabilirliğinin artırılması, tarım politikasının başarısını doğrudan etkileyecek bir faktör olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, mera alanlarının etkin yönetimi, sadece kısa vadede değil, uzun vadede de tarım sektörünün sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak, toplumsal ve ekonomik yapının güçlendirilmesine olanak tanıyacaktır.

1.3.3 Ekoloji

Ekoloji , “insan ve diğer canlıların birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalı” olarak tanımlanmaktadır.⁵⁹ Bununla birlikte, ekolojiye dair bir diğer tanım ise, “canlıların çevreleri ile uyum içinde yaşamlarını, sürdürmelerini inceleyen bir bilim dalı” şeklindedir.⁶⁰ Bu tanımlardan hareketle, ekolojinin yalnızca doğal yaşamı ve biyolojik süreçleri ele almakla kalmadığı, aynı zamanda insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki

59 Esra Bostancıoğlu ve Emel Düzgün Birer, “Ekoloji ve ahşap–Türkiye’de ahşap malzemenin geleceği”, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt:9, Sayı:2, 2004, s. 38.

60 Mehmet Akif Özer, “Derin Ekoloji”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt: 10, Sayı: 4, 2001, s. 64.

etkilerini de değerlendiren disiplinler arası bir alan olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, ekolojik yaklaşımlar çevresel sürdürülebilirlik, doğal kaynak yönetimi ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi konularla doğrudan ilişkilidir.

Ekolojinin temel inceleme alanlarından biri olan ekosistem, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 2'nci maddesinde, "*Canlıların kendi aralarında ve cansız çevreleriyle ilişkilerini bir düzen içinde yürüttükleri biyolojik, fiziksel ve kimyasal sistem*" şeklinde tanımlanmıştır. Bu sistemin işleyişinde mera alanları kritik bir rol oynamaktadır. Mera alanları, yalnızca hayvancılık faaliyetleri için değil, aynı zamanda toprağın korunması, su döngüsünün düzenlenmesi ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi açısından ekosistemin temel unsurlarından biridir. Bu alanların sürdürülebilir yönetimi, doğal kaynakların verimli kullanımını sağlarken, çevresel tahribatın önlenmesine de katkıda bulunur. Özellikle, karbon tutulumu ve su rejiminin düzenlenmesi gibi ekosistem hizmetleri sayesinde mera alanlarının korunması, iklim değişikliğiyle mücadelede de önemli bir işleve sahiptir. Bu noktada, mera hukuku, çayır ve mera alanlarının korunması, tahsisi ve kullanımıyla ilgili düzenlemeler getirerek ekolojik dengenin sürdürülmesini doğrudan etkilemektedir.

Mera hukuku ile ekoloji arasındaki karşılıklı etkileşim, doğal kaynak yönetiminin yalnızca ekonomik bir mesele olmanın ötesinde, ekolojik

sürdürülebilirliğin sağlanması açısından da değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Mera alanlarının bilinçsiz kullanımı ve hukuki korumadan yoksun olması, erozyon, toprak verimliliğinin azalması ve habitat kaybı gibi çevresel sorunlara yol açabilir. Dolayısıyla, mera hukukunun ekolojik ilkelerle uyumlu hale getirilmesi, yalnızca tarımsal üretimin devamlılığı açısından değil, ekosistem bütünlüğünün korunması için de zorunludur. Bu doğrultuda, mera yönetimi politikalarının çevresel sürdürülebilirlik çerçevesinde ele alınması, ekoloji temelli hukuki düzenlemelerin hayata geçirilmesi ve bütüncül bir çevresel yönetim anlayışının benimsenmesi büyük önem taşımaktadır.

1.4. TÜRK MERA HUKUKUNUN KAYNAKLARI

Türk hukukunda mera, yaylak ve kışlakları bir bütün halinde düzenleyen temel yasa, 25 Şubat 1998 tarih ve 4342 sayılı Mera Kanunu'dur. Bu kanunun yürürlüğe girdiği 1998 yılına kadar, mera, yaylak ve kışlak alanlarıyla ilgili hususlara 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi uygulanmaktaydı.⁶¹ Türk Mera Hukuku'nun temel kanunu 4342 sayılı Mera Kanunu olmakla birlikte, mera, yaylak ve kışlaklara ilişkin hükümler içeren birçok farklı yasa ve düzenleme de bulunmaktadır. Bu nedenle,

61 Bu konudaki tartışma için, bkz. İhsan Özmen ve Halim Çorbacı, *3402 Sayılı Kadastro Kanunu Şerhi, Genişletilmiş 2.Baskı*, Ankara, Adalet Matbaacılık, 1991, s. 153-171.

meralara ilişkin tım yasal çerçevenin, “Türk Mera Hukuku’nun kaynakları” başlığı altında ele alınması olanaklıdır.

1.4.1 Anayasa

Normlar hiyerarşisinin en üstünde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, mera hukukunun dayandığı temel yasal düzenlemelerden biridir. Anayasa’nın mera hukukuna kaynaklık etmesi doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 45. maddesinin birinci fıkrası, “... çayır ve mer’aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemeyi” doğrudan devletin görevleri arasında saymıştır. Bu doğrultuda, devlet, mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait olmak kaydıyla çayır ve otlakların korunması için yasal düzenlemeler de dahil olmak üzere her türlü tedbiri almakla yükümlü kılınmıştır. Ancak bu noktada, çayır ve meraların korunmasına yönelik hükmün, Anayasa’da hangi bağlamda ele alındığı üzerinde durmak gerekir. Anayasa’nın 45’inci maddesi, “*Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması*” başlığını taşımaktadır.⁶²

62 18 Ekim 1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 45’inci maddesinin tamamı, “Devlet, tarım arazileri ile çayır ve mer’aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasıyla kolaylaştırır. Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır.” Şeklinde dir.

Dolayısıyla buradan, çayır ve meraların korunmasına yönelik Anayasal hükmün amacının daha ziyade tarımsal ve ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması olduğu ifade edilebilir.

Anayasa'nın mera hukukuna kaynaklık etmesi, dolaylı olarak temel hak ve hürriyetler üzerinden gerçekleşmektedir. Bu çerçevede, çayır ve meraların korunması, Anayasa'nın "*Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması*" başlıklı 56'ncı maddesi kapsamında değerlendirilebilir. Maddenin ilk iki fıkrası, Türk hukukunda çevre hakkına ilişkin anayasal düzeydeki temel düzenlemeyi oluşturmaktadır.⁶³ Çayır, mera, kışlak, yaylak ve otlakların korunmasının bir çok bakımdan insan sağlığı ile doğrudan veya dolaylı bağlantısı bulunduğu göz önüne alındığında, bir bütün halinde mera hukukunun amacı ile bireylerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakları ile örtüştüğü söylenebilir.

Netice olarak, Anayasa, gerek tarımsal üretimin bir bileşeni olan gıda arzı güvenliğinin sağlanması bakımından, gerekse de temel hak ve hürriyetler arasında yer alan çevre hakkı açısından mera hukukunun hukuki kaynakları arasında yer

63 Muhammed Yunus Bilgili, "Anayasal Bir Hak Olarak Çevre Hakkı". *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2015, s. 576., 18 Ekim 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56'ncı maddesinin birinci fıkrası, "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.", ikinci fıkrası ise, "Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir." Şeklinde dir.

almaktadır. Anayasa'nın normlar hiyerarşisinin en üstünde bulunduğu dikkate alındığında, meralarla ilgili tüm hukuk normlarının Anayasa'nın çizdiği genel çerçeveye uygun olması gerekmektedir.

1.4.2 Mera Kanunu ve Mera Yönetmeliği

4342 sayılı Mera Kanunu, Türk Mera Hukukunun temel yasasıdır. Mera Kanunu, meraların hukuki statüsünün belirlenmesi ile birlikte mera yönetimi ve ıslahına yönelik düzenlemeleri de kapsamına almaktadır. Mera Kanununun kapsamına, mera, yaylak ve kışlak alanları ile kamuya ait olan çayır ve otlak alanları girmektedir.⁶⁴ Dolayısıyla, mera, yaylak ve kışlak alanları, mutlak olarak devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazi parçalarıdır ve bu alanlarda özel mülkiyet tesisi mümkün değildir. Başka bir deyişle, özel mülkiyete konu olan herhangi bir arazi parçasının mera, yaylak veya kışlak olarak adlandırılması hukuken geçerli değildir. Ancak, çayır ve otlak alanları, Türk Medeni Kanunu kapsamında özel mülkiyete konu olabilmektedir. Fakat bu tür arazi parçaları, kamuya ait oldukları takdirde, Mera Kanunu kapsamına girer ve mera, yaylak ve kışlaklarla aynı hukuki statüye sahip olurlar.

Mera, yaylak ve kışlakların hukuki durumu, Mera Kanunu tarafından hüküm altına alınmıştır. Buna göre, devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan mera, yaylak ve kışlakların kullanım hakları bir veya

64 4342 sayılı Mera Kanununun 2'inci maddesi.

birden çok köy veya belediyeye aittir. Bu arazilerin, özel mülkiyeti geçirilmesi mümkün olmadığı gibi, amacı dışında kullanılması da olanaklı değildir. Mera, yaylak ve kışlak olduğu tespit edilen arazilerin sınırları daraltılamaz ve bu arazilerde zaman aşımı uygulanmaz.⁶⁵

Mera Kanunu kapsamına dahil olan arazilerin tespiti ile tahdidi ve tespit/tahdit usulü, Mera Kanunu çerçevesinde düzenlenen diğer bir faaliyettir. Mera Kanunu'nun 28 Şubat 1998 tarihinde yürürlüğe girmesinden önce çeşitli kanunlarla tahsis edilmiş veya kadimden beri bu amaçla kullanılmış olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait çayır ve otlak alanları, bu tespit ve tahdit işlemlerinin kapsamına girebilir.⁶⁶ Tespit ve tahdit işlemlerinin ardından, tespiti konu olan mera, yaylak ve kışlak alanlarının hangi köy veya köylere, belediye ya da belediyelere tahsis edileceği belirlenir. Tahsis işlemi de Mera Kanunu çerçevesinde ayrıntılı şekilde düzenlenen bir diğer hususu oluşturur.⁶⁷ Mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsis işlemlerini gerçekleştirmek üzere, her ilde valinin görevlendireceği bir vali yardımcısının başkanlığında on bir kişiden oluşan bir mera komisyonu kurulması, 4342 Sayılı Kanun tarafından öngörülen bir diğer düzenlemedir.

65 4342 sayılı Mera Kanununun 4'üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkrası.

66 4342 sayılı Mera Kanununun 1'inci maddesi.

67 4342 sayılı Mera Kanununun 11, 12 ve 13'üncü maddeleri.

4342 Sayılı Kanun'un düzenleme altına aldığı bir diğer konu, meraların tahsis amacının değiştirilmesidir. Mera Kanunu'nun 14. maddesinde, tahsis amacının değiştirilmesine ilişkin şartlar ve hangi kurumların talebi üzerine bu değişikliğin yapılacağı ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Söz konusu usule uygun olarak gerçekleştirilen tahsis amacının değiştirilmesine yönelik idari işlem ile, işleme konu arazinin mera vasfı sona ermektedir.

Mera, yaylak ve kışlak alanlarının tespit, tahdit ve tahsisleri, mera komisyonlarının teşekkülü ve çalışma usulü ile meraların tahsis amacının değiştirilmesi gibi konuların yanı sıra, mera, yaylak ve kışlakların korunması, bakımı ve ıslahına yönelik düzenlemeler de 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamına alınmıştır.

Türk Mera Hukuku'nun temel yasası olan 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 31'inci maddesine dayanılarak, Kanun'un uygulanmasını düzenlemek amacıyla 31 Temmuz 1998 tarihinde Mera Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Mera Yönetmeliği, mera komisyonları ve teknik ekiplerin çalışma esas ve usulleri, uygulama normları, meraların kiralanması, tahsis amacının değiştirilmesi ile mera yönetim birliklerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına yönelik düzenlemeler içermektedir.

1.4.3 Köy Kanunu

Meralarla ilgili bazı hükümler içermesi nedeniyle, 18 Mart 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu da

Türk Mera Hukuku'nun kaynakları arasında yer almaktadır. Köy Kanunu'nun 1. maddesi, hukuki anlamda köyün tanımını yaparken, 2. maddesi ise bir köyü oluşturan unsurları hüküm altına almaktadır. Bu bağlamda, mera, yaylak, kışlak ve otlak alanları, Köy Kanunu'nda köyü oluşturan unsurlar arasında kabul edilmiştir.⁶⁸

Köy Kanunu, çayır ve meraların köyün sınırlarına dahil olup olmayacağına yönelik hükümler de getirmektedir. Buna göre, eskiden beri köyün sayılan çayırların köy sınırları içerisinde kalacağı hüküm altına alınmıştır.⁶⁹ Buna karşın, dağlık ve ormanlık bölgelerde meralar parça parça en yakın köye bağlı sayılmakla birlikte bu mera parçalarının sınır dışında bırakılacağı, ancak her bir mera parçasının adının sınır kağıdının altına yazılması gerektiği Kanunun çayır ve meralarının köy sınırları ile ilişkisi noktasında getirdiği hükümler arasındadır.⁷⁰ Bu hususta, bir köyün malı olan yaylaların, köy ihtiyar meclisi tarafından çizilen sınırlarına yönelik sınır kağıdının, köyün asıl sınır kağıdı ile birleştirilmesinin gerekliliği yasanın bir diğer amir hükmü olarak karşımıza çıkmaktadır.

68 18 Mart 1924 tarih ve 442 Sayılı Köy Kanununun 2'inci maddesi, "*Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar baş ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler.*" şeklindedir.

69 442 Sayılı Köy Kanununun 4'üncü maddesinin birinci bendi, "*Eskiden beri bir köyün sayılan bütün tarla, baş, bahçe, çayır, zeytinlik palamutluk, baltalık ve ortaklar sınır içinde kalmalı.*" şeklindedir.

70 442 Sayılı Köy Kanununun 4'üncü maddesinin ikinci bendi.

Köy Kanununun meralarla ilgili düzenleme altına aldığı bir diğerkonu, mera kiralari ile ilgilidir. 4342 Sayılı Kanun uyarınca mera, yaylak ve kışlakların özel mülkiyete geçirilmeleri mümkün olmamakla birlikte, kullanım hakları tahsis edildikleri köy veya belediyeler tarafından kiralanabilmektedir.⁷¹ 442 sayılı Köy Kanunu uyarınca, mera ve otlaklardan elde edilecek kira parası, köy parası kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir.⁷²

1.4.4 Kadastro Kanunu

3402 Sayılı Kadastro Kanunu da Mera, yaylak ve kışlaklara yönelik hükümler ihtiva etmesi nedeniyle Mera Hukukunun kaynakları arasında yer almaktadır. Kadastro Kanununun “Kamu Malları” başlıklı 16’ıncı maddesinin (B) bendi, “*mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi paralı veya parasız kamunun yararlanmasına tahsis edildiği veya kamunun kadimden beri yararlandığı belgelerle veya bilirkişi veya tanık beyanı ile ispat edilen orta malı taşınmaz mallar sınırlandırılır, parsel numarası verilerek yüzölçümü hesaplanır ve bu gibi taşınmaz mallar özel siciline yazılır.*” hükmünü getirmektedir. Bu özel sicilin kadastro gören yerler için Tapu Sicil Müdürlüklerinde tutulan sicil olduğu Mera Kanununun 10’uncu maddesinin ikinci fıkrasından anlaşılmaktadır.⁷³ Mera, yaylak ve kışlakların

71 4342 Sayılı Mera Kanununun 4’üncü maddesinin üçüncü fıkrası.

72 442 Sayılı Köy Kanununun 17’inci maddesinin on ikinci bendi.

73 4342 sayılı Mera Kanununun 10’inci maddesinin ikinci fıkrası,

tutulduğu bu özel sicil, Tapu Sicil Tüzüğü'nün 79'uncu maddesinde hüküm altına alınmıştır⁷⁴

3402 Sayılı Kadastro Kanunu kapsamında, kadastro çalışma programına alınan yerlerin, çalışmaların başlamasından en az 4 ay önce, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nce, Tarım ve Orman Bakanlığına bildirilmesi gereklidir. Bu süre içerisinde, mera komisyonları, mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahditlerini yaparak, durumu Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne iletir.⁷⁵ Mera Komisyonunun, Mera Kanununun 7'inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen bu 4 aylık süre içerisinde mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit işlemlerini tamamlayamaması durumunda, tespit ve tahdit işlemleri Kadastro Kanunu hükümlerine göre kadastro komisyonları tarafından gerçekleştirilir.⁷⁶ Mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit işlemlerinin kadastro komisyonları tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, söz konusu komisyonlarda konunun uzmanı bir ziraat mühendisinin bulunması gereklidir.⁷⁷

“Kadastro gören yerler, 3402 sayılı Kadastro Kanununun 16 ncı maddesinin (B) bendine göre düzenlenen özel siciline kaydedilir.” şeklindedir.

74 17 Ağustos 2013 tarih ve 28738 Resmî Gazete tarihli Tapu Sicil Tüzüğü'nün 79'uncu maddesi, *“Mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi kamu orta malları, özel siciline kaydedilir ve hangi köy veya belediyeye tahsis olduğu belirtilir. İlgili belgeler özel dosyasında saklanır.”* şeklindedir.

75 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin ikinci fıkrası.

76 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin üçüncü fıkrası.

77 21 Haziran 1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanununun

3402 Sayılı Kadastro Kanununun 16'ncı maddesinin (B) bendi ve 14'üncü maddesinin üçüncü fıkrası ile, 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları birlikte değerlendirildiğinde, mera, yaylak ve kışlak alanlarını da kapsamına alan kadastro çalışmalarında Tarım ve Orman Bakanlığı ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü arasında etkin bir koordinasyonun sağlanmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Zira kadastro faaliyetlerinde dikkatli olunmaması durumunda mera, yaylak ve kışlak alanlarının hukuki statüsünde belirsizlikler ortaya çıkabileceği gibi, bu alanların yanlış tasnif edilmesi sonucunda mülkiyet ihtilafları ve kamusal hak kayıpları da meydana gelebilir. Literatürde, kadastro uygulamalarındaki bazı olumsuzluklara dikkat çekildiği, buna bağlı olarak bazı mera alanlarının tarım veya orman alanı olarak hatalı şekilde tescil edilebildiği ya da kadastro dışı bırakıldığı ve mera vasfı taşımayan taşlık ve kayalık alanların yanlış bir şekilde mera olarak tespit edilebildiği ifade edilmektedir.⁷⁸

Mera, yaylak ve kışlakları da ilgilendiren kadastro faaliyetlerinde, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü arasında etkin bir koordinasyon sağlanabilmesi amacıyla, 13 Aralık 2002 tarihinde Tapu ve Kadastro Genel

14'üncü maddesinin üçüncü fıkrası.

78 Cahit Balabanlı, et al., "4342 Sayılı Mera Kanunu Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları", *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri: A, Sayı: 1, 2006, s. 77.

Müdürlüğü ile Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü arasında bir protokol imzalanmıştır.⁷⁹ Ayrıca, Mera Kanunu'nun, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünü ilgilendiren yönleriyle ilgili olarak bir genelge yayımlanmıştır.⁸⁰ Uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik olarak, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyona dair protokoller ile düzenleyici işlemler dışında, 4342 Sayılı Mera Kanunu ve 3402 Sayılı Kadastro Kanunu çerçevesinde, mera, yaylak ve kışlakların özel sicile kaydedilmesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeleri içeren bir yönetmeliğin yürürlüğe girmesi daha uygun olacaktır.

1.4.5 Belediye Kanunu

3 Temmuz 2005 tarih ve 5393 Sayılı “Belediye Kanununda” da mera, yaylak ve kışaklarla ilgili hükümler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yeni kurulan bir belediyenin sınırlarının tespiti ile ilgilidir. Belediye Kanununun 5’inci maddesinin (a) bendine göre, eskiden beri yeni kurulan belediyenin bulunduğu yerleşim yerine ait sayılan çayır, mera, otlak ve yaylaklar belediye sınırı içerisine alınırlar.

79 Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü arasında 13 Aralık 2002 tarihinde imzalanan protokol tam metni için bkz. <https://tarimorman.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Protokoller/TKGM.pdf>

80 T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün, 28 Eylül 2004 tarih, 1587 Genelge Numaralı ve 2004/16 Sayılı Genelgesi.

5393 Sayılı Belediye Kanununda, bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köylerin meralardan yararlanmaya devam edip edemeyecekleri ile ilgili önemli bir hüküm de bulunmaktadır. 5393 Sayılı Kanunun 12'inci maddesinin yedinci fıkrasında, bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köy, köy bağılı ve belediyelerce kullanılan mera, yaylak ve kışlaklardan mahalle sakinleri ve diğer hak sahiplerinin 4342 Sayılı Mera Kanunu hükümleri çerçevesinde yararlanmaya devam edecekleri belirtilmiştir.

1.5. TÜRK MERA HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI

Türk Mera Hukuku'nun temelini, 4342 Sayılı Mera Kanunu ve bu Kanun'un uygulanmasını sağlamak amacıyla çıkarılan Mera Yönetmeliği oluşturmaktadır. Aynı zamanda diğer yasal kaynaklarla desteklenen bu alan, kendine özgü bir terminolojiye sahiptir. Bu müstakil terminoloji, mera hukukunun diğer hukuk dallarıyla bağlantılı olmakla birlikte bağımsız bir hukuk dalı olarak geliştiğinin bir göstergesidir. Türk Mera Hukuku'nun temel kavramları kapsamında, söz konusu terminoloji çeşitli alt başlıklar altında incelenebilir.

1.5.1 Bir Arazinin Mera, Yaylak veya Kışlak Olarak Kabul Edilebilmesinin Hukuki Koşulları: Tahsis ve Kadimden Beri Kullanma

Bir toprak parçasının hukuki açıdan mera, yaylak ve kışlak olarak vasıflandırılabilmesi için iki unsur bulunmaktadır. Bulardan ilki o yerin bilinmeyen ve belirlenemeyen bir zamandan mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılması, yani 4342 Sayılı Kanundaki ifadesiyle, kadimden beri bu amaçla kullanılmasıdır.⁸¹ İkinci unsur ise, devlete ait olan bir arazinin mera, yaylak ve kışlak olarak köy ve belediyelere tahsis edilmesidir.

1.5.1.1. Tahsis

4342 Sayılı Mera Kanununun 3'üncü maddesinin (1) bendinde tahsis, "Çayır, mera, yaylak ve kışlakların kullanımlarının verimlilik ve sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde düzenlenerek, münferiden ya da müştereken yararlanılmak üzere bir veya birkaç köy ya da belediyeye bırakılması" şeklinde tarif edilmiştir. Bu tanım çerçevesinde devlet tarafından bir köy veya belediyeye mera olarak tahsis edilen bir arazide, devletin mülkiyet ve tasarruf hakkı ortadan kalkmakta, yalnızca kontrol ve muhafaza hakkı kalmaktadır.⁸² Türk hukukunda, mera,

81 4342 Sayılı Mera Kanununun 1'inci, 2'inci maddesinin (d), (e) ve (f) bentleri, 5'inci maddesinin (a) bendi, 14'üncü maddesinin birinci fıkrası ve 16'ıncı maddesi.

82 Halil Cin ve Mehmet Handan Surlu, *Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı*

yaylak ve kışlakların tahsisinde yetkili merci il mera komisyonlarıdır.⁸³ Bir arazinin mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmesinde temel ölçütün, ilgili köy veya belediyenin bu alanlara duyduğu ihtiyaç olduğu ifade edilebilir.⁸⁴ Tahsis kararı alınabilmesi için, öncelikle söz konusu alanın mera, yaylak veya kışlak niteliğinde olduğunun tespit edilmesi ve sınırlarının belirlenerek işaretlenmesi gerekir.

Bir tahsis kararının onaylanmasıyla, tahsise konu arazi mera vasfı kazanarak farklı bir hukuki statüye sahip olur. Hangi alanların mera, yaylak veya kışlak olarak tahsis edilebileceği ise 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 5'inci maddesinde belirlenmiş ve hüküm altına alınmıştır. Bunlardan ilki, "kadimden beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan yerler ile aynı amaçla kullanılmak üzere köy veya belediyelere tahsis ya da terk edilen yerlerdir".⁸⁵ Bu ilk durum, esasen halihazırda mera, yaylak veya kışlak olarak kullanılan alanları kapsamaktadır. Bu kapsama girebilmesi için bir yerin ya kadimden beri mera

Türk Hukukunda Mera Yaylak ve Kışlaklar ve Mera Kanunu Şerhi, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2000, s. 38.

83 4342 Sayılı Mera Kanununun 6'ncı maddesinin birinci fıkrası.

84 "...Görülüyor ki Mera Kanunu, komisyonca tahsis işlemi gerçekleştirilirken kadim yararlanma biçimini veya mera, yaylak ve kışlakların hangi köy veya belediyenin idari sınırları içinde ise o köy veya belediyeye tahsis edilmesi gerektiğini bir ölçü olarak kabul etmemiştir. Mera Kanunu'nun tahsis için kabul ettiği kıstas o köy veya belediyenin mera, yaylak ve kışlaklara olan ihtiyacıdır." Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 20 Eylül 2010 Tarih ve E. 2010/7742, K. 2010/8832 Sayılı kararı.

85 4342 Sayılı Mera Kanununun 5'inci maddesinin (a) bendi.

olarak kullanılıyor olması ya da Mera Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce, çeşitli kanunlara dayanılarak tahsis edilmiş olması gerekmektedir.⁸⁶ Ancak, bu araziler dışında, devletin hüküm ve tasarrufunda veya hazinenin mülkiyetinde bulunan ve mera, yaylak veya kışlak olarak kullanılabilecek nitelikteki araziler de tahsis kapsamına alınabilir. Ayrıca, kamulaştırma yoluyla da mera tahsisi yapılabilmesi mümkündür.⁸⁷ Her iki durumda da, hukuken mera vasfında olmayan arazilere tahsis kararı ile mera vasfı kazandırılmakta, yani yeni meralar oluşturulabilmektedir.

1.5.1.2. Kadimden Beri Kullanma

Bir arazinin hukuki açıdan mera, yaylak veya kışlak vasfına sahip olabilmesinin ikinci unsuru, o arazinin bilinmeyen ve belirlenemeyen bir tarihten itibaren bu amaçla kullanılıyor olmasıdır. “Kadimden beri kullanma” şeklinde ifade edilen bu durum,

86 4342 Sayılı Mera Kanununun 36'ncı maddesiyle mera, yaylak ve kışlakların tahsisini kapsamına alan, 7 Ekim 1983 tarih ve 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanunun 10'uncu maddesi, 22 Kasım 1984 tarih ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununun 15'inci maddesi, 26 Şubat 1985 tarih ve 3155 sayılı Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 8'inci maddesinin (d) bendi ve 10 uncu maddesinin (c) bendi, 9 Mayıs 1985 tarih ve 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9'uncu maddesinin (d) bendi, 7 Ramazan 1274 tarihli Kanunname-i Arazinin 97, 98, 99, 100, 101, 102 ve 105 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

87 4342 Sayılı Mera Kanununun 5'inci maddesinin (b) ve (c) bentleri.

çeşitli kanunlar kapsamında gerçekleştirilmiş bir tahsis kararının bulunmadığı durumlarda karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, bir idari tasarrufla yapılan işlem olan tahsis kararlarına karşı kadimden beri kullanma iddiası ileri sürülemez.⁸⁸

Netice olarak, bir yerin hukuki açıdan mera, yaylak ve kışlak olarak vasıflandırılabilmesi için, o yerin 4342 Sayılı Kanun veya bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki çeşitli Kanunlar uyarınca tahsis edilmiş olması ya da bilinmeyen bir zamandan beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılıyor olması gereklidir. Bu iki unsur kimi durumlarda birbiriyle ilişkili olabilirken, bazı hallerde birbirinden tamamen bağımsız da olabilir. Çünkü bir yerin idari bir tasarrufla mera olarak tahsis edilmesi, o yerin kadim mera olduğu anlamına gelmez. Bu bağlantının tespiti, özellikle zilyetlik yoluyla hak iktisabı iddiaları açısından önem taşımaktadır. Yargıtay uygulamasına göre, bir taşınmazın yetkili bir merci tarafından mera olarak tahsis edilmiş olması zilyetlikle iktisap iddiasının dinlenmesine engel değildir. Ancak mera

88 “Mera, yaylak ve kışlak davalarında, tahsise ya da kadim kullanma hakkına dayanılabilir. Mera Kanununun 4/2 maddesindeki “Komisyonun henüz görevine başlamadığı yerlerde, ervelce çeşitli kanunlar uyarınca yapılmış olan tahsislere ve teessüs etmiş teanıüllere göre; mera, yaylak ve kışlakların köy veya belediye halkı tarafından kullanılmasına devam olunur” hükmü karşısında Mera Komisyonlarının henüz çalışmaya başlamadığı yerlerde kadim yararlanma iddiasının dinlenmesi mümkün ise de komisyonun çalışmalara başladığı alanlarda yasadana kaynaklanan idari bir tasarrufla yapılan tahsise karşı bu tür bir iddiaya dayanılmaz.” Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 12 Kasım 2013 Tarih ve E. 2013/8657, K. 2010/14205 Sayılı kararı.

tahsisin yapıldığı tarihte zilyetlik sona ereceğinden, mera olarak tahsisin yapıldığı tarih itibariyle kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülk edinme koşullarının saptanması gereklidir. Bir arazinin kadim mera olması ya da tahsis kararının devletin hüküm ve tasarrufunda olan yerlerden değil de kadim meradan yapılması durumunda hiçbir şekilde kazandırıcı zamanaşımı yoluyla iktisap mümkün değildir.⁸⁹

Bir arazinin mera, yaylak veya kışlak olup olmadığının ihtilaflı olması durumunda öncelikle, 4342 Sayılı Mera Kanununun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, başka bir Kanun kapsamında tahsisli olup olmadığının araştırılması gereklidir.⁹⁰ Herhangi bir tahsis kararına ulaşamaması durumunda ise, arazinin kadim mera olup olmadığı araştırılmalıdır. Yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre, kadim meranın tespitinde ise, komşu köylerden yerel bilirkişilerin belirlenmesi ve bu bilirkişi ile tanıkların mahkeme tarafından keşif mahallinde dinlenmesi önem arz etmektedir.⁹¹

89 Yargıtay Sekizinci Hukuk Dairesi, 2 Aralık 2011 Tarih ve E. 2011/2080, K. 2011/6535 Sayılı kararı.

90 “Hal böyle olunca; doğru sonuca ulaşılabilmesi için Mahkemece öncelikle, çekişmeli taşınmazları kapsayacak şekilde mera-yaylak tahsisi bulunup bulunmadığı ilgili kurumlardan sorulup varsa tahsis kararı ve krokisi celp edilerek dosya ikmal edilmeli...” Yargıtay On Altıncı Hukuk Dairesi, 18 Şubat 2012 Tarih ve E. 2021/458, K. 2021/1421 Sayılı kararı.

91 Yargıtay Sekizinci Hukuk Dairesi, 23 Kasım 2012 Tarih ve E. 2012/6318, K. 2012/11033 Sayılı kararı.

1.5.2. Mera Komisyonları ve Teknik Ekipler: Tanımı, Oluşumu, Çalışma Usulü ve Görevleri

Mera komisyonları, mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsis işlemlerini gerçekleştirmek üzere 4342 Mera Kanununun 6'ncı maddesi uyarınca her ilde teşekkül eden idari kurullardır. Esas itibarıyla, mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsis işlemleri Tarım ve Orman Bakanlığının görevi olmakla birlikte, Bakanlık bu görevini her mera komisyonları aracılığı ile yerine getirir.⁹² Mera komisyonları, valilik onayı ile teşekkül eder.⁹³

Mera komisyonlarının üye sayısı on bir olarak belirlenmiş olup, üyeler aşağıdaki kişilerden oluşmaktadır:⁹⁴

- Komisyon başkanı olarak Valinin görevlendirileceği vali yardımcısı,
- Tarım ve Orman Bakanlığı İl Müdürü,
- Tarım ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğünden konunun uzmanı bir ziraat mühendisi,
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü yetkili temsilcisi,
- Orman Genel Müdürlüğü yetkili temsilcisi,

92 4342 Sayılı Mera Kanununun 6'ncı maddesinin birinci fıkrası.

93 4342 Sayılı Mera Kanununun 6'ncı maddesinin ikinci fıkrası.

94 4342 Sayılı Mera Kanununun 6'ncı maddesinin birinci fıkrası.

- ilgili köy veya mahalle muhtarı,
- Defterdarlıktan veya bulunamaması halinde vali tarafından görevlendirilecek bir hukukçu,
- Milli Emlak Müdürlüğünden bir temsilci,
- Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman,
- Ziraat Odası Başkanlığından bir temsilci,
- ilgisine göre genel kolluk biriminde görevli bir temsilci.

Mera, yaylak ve kışlak varlığı ile hayvancılık potansiyeli dikkate alınarak, ihtiyaç duyulan il merkezi ve ilçelerde, Yukarıdaki on bir kişiden oluşacak şekilde Valilik onayı ile kurulan mera komisyonlarına bağlı teknik ekiplerin kurulması 4342 Sayılı Mera Kanununun 6'ncı maddesinin üçüncü fıkrası ile hüküm altına alınmıştır. Teknik ekipler ilçelerde kaymakamın, il merkezlerinde ise mera komisyonunun teklifi ile valinin onayı ile teşekkül eder.⁹⁵ Mera komisyonlarına bağlı olarak çalışan teknik ekiplerin üyelerinin, daha ziyade konunun uzmanı teknik personel ile mera, yaylak ve kışlağın bulunduğu mahallin temsilcilerinden oluştuğu görülmektedir.⁹⁶ Mera komisyonlarının,

95 4342 Sayılı Mera Kanununun 6'ncı maddesinin beşinci fıkrası.

96 4342 Sayılı Mera Kanununun 6'ncı maddesinin dördüncü fıkrası, "Bu ekipler; Bakanlık il veya ilçe müdürlüğünden bir ziraat mühendisi, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünden bir ziraat mühendisi veya teknik eleman, Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman, Milli Emlak Müdürlüğünden bir temsilci, orman içi, orman kenarı ve orman üst sınırı meraları ile ilgili olarak bir orman mühendisi, 22.11.1984

üye tam sayısının salt çoğunluğu ile, teknik ekiplerin ise, üye tam sayısının salt çoğunluğundan az olmamak kaydıyla yapılan işin niteliğine göre mesaisine ihtiyaç duyulan üyelerle toplanacağı hüküm altına alınmıştır.⁹⁷ Açık oylama usulü ile karar alan mera komisyonu ve teknik ekipler, kararlarını toplatıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile almaktadır.⁹⁸

Mera komisyonları ve bu komisyonlara bağlı olarak çalışan teknik ekiplerin temel görevinin mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsis işlemlerini gerçekleştirmek olduğu ifade edilebilir. Tespit işlemi Mera Kanununda “*bir yerin mera, yaylak ve kışlak arazisi olup olmadığının resmi evrakla ve bilirkişi ifadeleri ile belgelendirilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır.⁹⁹ Bu tespit, bir yerin mera, yaylak veya kışlak olarak kabul edilebilebilmesi için gerekli olan hukuki unsurlar dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Bu doğrultuda, tespit işlemi yapılacak arazinin, 4342 Sayılı Mera Kanunu yürürlüğe girmeden önce çeşitli kanunlar uyarınca tahsis edilmiş olması veya kadimden beri mera, yaylak ya da kışlak olarak

tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanununun uygulama alanlarında Tarım Reformu Teşkilatından bir ziraat mühendisi ile meradan yararlanan köy ise köyün muhtarı, belediye ise belediye temsilcisi ile komisyonun teklifi ve valinin onayı ile seçilen iki mahallî bilirkişiden oluşur.” Şeklinde dir.

97 31 Temmuz 1998 tarih ve 23419 Resmi Gazete sayılı Mera Yönetmeliğinin beşinci maddesinin ikinci fıkrası.

98 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin beşinci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları.

99 4342 Sayılı Mera Kanununun 3'üncü maddesinin (j) bendi.

kullanılması gerekmektedir. Ayrıca, Devletin hüküm ve tasarrufunda veya Hazinesinin mülkiyetinde bulunan araziler arasında, etüt sonucu mera, yaylak veya kışlak olarak yararlanılabileceği anlaşılan yerler ile aynı amaçla kamulaştırılacak alanlar ve tapu kayıtlarında mera, yaylak veya kışlak olarak görülmekle birlikte halen işgal edilen yerler de tespit işlemine konu olabilir.¹⁰⁰ Mera komisyonları ve teknik ekiplerin diğer görevi tahdit işlemidir. Tahdit, mera, yaylak ve kışlak olarak tespit edilen yerlerin harita üzerinde belirtilmesi ve sınırlarının arazi üzerinde işaretlenmesi anlamına gelmektedir.¹⁰¹ Tespit ve tahdit işlemlerinin ardından, bu işlemlere konu olan mera, yaylak ve kışlakların bir veya birkaç köy ya da belediyeye tahsisinin yapılması da mera komisyonları ve teknik ekiplerin görevleri arasındadır.

1.5.3. Mera, Yaylak ve Kışlakların Tespit, Tahdit ve Tahsis Usulü

Tespit, tahdit ve tahsis işlemleri, birbirini takip eden ve hukuki sonuçları bakımından birbirine bağlı süreçlerdir. Bu işlemler, mera, yaylak ve kışlakların belirlenmesi, sınırlandırılması ve kullanım haklarının tahsisi aşamalarını kapsamaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, söz konusu süreç tespit ve tahdit usulü, tahsis kararı ve mera komisyonları ile teknik

100 4342 Sayılı Mera Kanununun 5'inci maddesi.

101 4342 Sayılı Mera Kanununun 3'üncü maddesinin (i) bendi.

ekiplerin kararlarına itiraz ve bu kararlara karşı yargı yolu olmak üzere üç alt başlık altında ele alınacaktır.

1.5.3.1. Tespit ve Tahdit Usulü

Mera komisyonlarının, hangi köy ve/veya belediyelerde tespit faaliyeti yürüteceğine dair bilgi ile inceleme tarihini ve yerini, tespit çalışmalarından en az otuz gün önce ilgili köy ve belediyelerde duyurması gerekmektedir. Ayrıca, bu durumun orman teşkilatı müdürlükleri, köy muhtarlıkları ve belediye başkanlıklarına tebliğ edilmesi hükme bağlanmıştır.¹⁰² Eğer bir yer, 3402 sayılı Kadastro Kanunu uyarınca kadastro programına alınmışsa, durumun kadastro çalışmalarının başlamasından en az dört ay önce Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından Tarım ve Orman Bakanlığına bildirilmesi zorunludur. Bu bildirimden ardından, Tarım ve Orman Bakanlığının mera komisyonları ve bağlı teknik ekipler aracılığıyla tespit ve tahdit çalışmalarını tamamlayarak çalışma sonuçlarını Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne iletmesi gerekmektedir.¹⁰³ Mera komisyonlarının belirtilen süre içinde mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit işlemlerini tamamlayamaması halinde, bu işlemler kadastro komisyonları tarafından gerçekleştirilecektir.¹⁰⁴ Ancak bu noktada, kadastro komisyonlarının mera, yaylak ve kışlakların tahsisi

102 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin birinci fıkrası.

103 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin ikinci fıkrası.

104 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin üçüncü fıkrası.

konusunda herhangi bir yetkilerinin bulunmadığını vurgulamak gerekmektedir. Kadastro komisyonları yalnızca, 4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 7'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre belirlenen dört aylık süre içerisinde tespit ve tahdit işlemlerinin tamamlanamaması durumunda, bu işlemlerle sınırlı olmak üzere tespit ve tahdit işlemlerini gerçekleştirebilir. Kadastro komisyonlarının bu şekilde tespit ve tahdit işlemlerini yapmaları durumunda, komisyon üyeleri arasında konunun uzmanı olan bir ziraat mühendisinin de yer alması gerektiği hükme bağlanmıştır.¹⁰⁵

4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, mera, yaylak ve kışlakların tespitine ilişkin tebliğin yapıldığı tarih esas alınarak, tebliğden itibaren otuz gün içinde ilgili kurumların gerekli bilgi ve belgeleri mera komisyonlarına sunması zorunludur. Bu noktada, tespit çalışması kendilerine tebliğ edilen köy ve belediyelerin iki hususta bilgi sağlaması önem taşımaktadır. Bunlardan ilki, mera, yaylak ve kışlakların tamamen veya kısmen kendi köy ya da belediyelerine ait olduğunu ispata elverişli her türlü bilgi ile varsa buna ilişkin belge örnekleridir. Söz konusu bilgi ve belgelerin, ya önceki bir tahsis kararına dayanması ya da söz konusu arazinin kadimden beri ilgili köy veya belediye tarafından kullanıldığına ilişkin kanıt

105 3402 Sayılı Kadastro Kanununun 14'üncü maddesinin üçüncü fıkrası.

niteliğinde olması beklenir. Köy muhtarları veya belediye başkanlarından istenen ikinci husus, köy veya belediyelerin sınırları içindeki ailelerin sayısı ve bunlara ait hayvanların cins ve miktarları ile mera, yaylak ve kışlaklardan kimlerin ne şekilde ve ne miktarda yararlandığıdır.¹⁰⁶ Bu bilgilere ise, ihtiyacın tespiti için ulaşılmak istendiği ifade edilebilir. İlgili köy ve belediyelerin yanında, orman teşkilatı müdürlükleri ile tapu sicil müdürlükleri gibi diğer kurumların da mera komisyonuna ellerindeki bilgi ve belgeleri sunmaları Mera Kanununun hüküm altına aldığı hususlar arasındadır.¹⁰⁷

Mera komisyonlarınca görevlendirilen teknik ekipler, köy veya belediyelerden ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlardan gelen belgeler sonrasında arazilerin mera, yaylak ve kışlak olarak tespitini gerçekleştirir. Tespit işlemi ile eş zamanlı olarak, mera, yaylak ve kışlak olarak belirlenen alanların sınırları işaretlenir ve bu alanlara ilişkin 1/5000 ölçekli haritalar hazırlanır.¹⁰⁸ Mera, yaylak ve kışlak olarak tespit edilen alanların sınırlarının arazide belirlenmesi ve işaretlenmesi işlemlerinde, köy muhtarları, belediye başkanları veya temsilcilerinin hazır bulunması zorunluluğu, 4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 9'uncu maddesinin ikinci fıkrasında hükme bağlanmıştır.

106 4342 Sayılı Mera Kanununun 8'inci maddesinin birinci fıkrası.

107 4342 Sayılı Mera Kanununun 8'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları.

108 4342 Sayılı Mera Kanununun 9'uncu maddesinin birinci fıkrası.

Mera komisyonları ve teknik ekiplerin tespit çalışmaları kapsamında gerçekleştirecekleri bir diğer önemli işlem, mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçlarının tespit edilmesidir. Bu ihtiyaçların belirlenmesinde, tespit ve tahditin uygulandığı köy veya belediyelerin ekolojik, tarımsal ve ekonomik özellikleriyle mevcut hayvan varlıkları ve bunların gelecekteki muhtemel gelişmeleri dikkate alınmaktadır.¹⁰⁹ Mera, yaylak ve kışlakların kullanım ihtiyaçlarının belirlenmesinde, 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 6'ncı maddesinin (a) bendinde belirtilen normlar dikkate alınır.¹¹⁰

Otlatma kapasitelerinin belirlenmesine esas teşkil etmek üzere, tespit ve tahditi yapılan mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlaklar aşağıdaki şekilde sınıflandırılır:¹¹¹

- **Çok İyi;** Bitki örtüsünün ağırlık olarak % 76-100'ü kaliteli bitkilerden oluşanlar,
- **İyi;** Bitki örtüsünün ağırlık olarak % 51-75'i kaliteli bitkilerden oluşanlar,
- **Orta;** Bitki örtüsünün ağırlık olarak % 26-51'i kaliteli bitkilerden oluşanlar,

109 4342 Sayılı Mera Kanununun 9'uncu maddesinin üçüncü fıkrası.

110 Hayvanlara yedirilecek günlük ot miktarının belirlenmesinde 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 6'ncı maddesinin (b) bendine göre, hayvan canlı ağırlığının %2.5'i kuru ot veya %10'u kadar yeşil ot yedirileceği esas alınır.

111 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 6'ncı maddesinin (c) bendi.

- **Zayıf;** Bitki örtüsünün ağırlık olarak % 0-25'i kaliteli bitkilerden oluşanlar,

Mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlakların otlatma kapasitelerinin belirlenmesi esas itibarıyla teknik bir konudur ve mera veriminin bilinmesini gerektirmektedir.¹¹² Bu sebeple, 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin genel uygulama normlarını belirlemekle beraber, otlatma kapasitesinin belirlenmesinin görevlendirilecek konunun uzmanı olan ekiplerce hazırlanmasının gerekliliğini hükme bağlamıştır.¹¹³

1.5.3.2. Tahsis İşlemi

4342 Sayılı Mera Kanunu, tahsis işlemini, “Çayır, mera, yaylak ve kışlakların kullanımlarının verimlilik ve sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde düzenlenerek, münferiden ya da müştereken yararlanılmak üzere bir veya birkaç köy ya da belediyeye bırakılması” şeklinde tanımlamaktadır.¹¹⁴ Bir idari işlem olan tahsis kararı, mera komisyonları tarafından verilir ve bu karar, Mera Kanunu'nun 11'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca Valilik onayına sunulur. Tahsis kararı, yalnızca tespit ve tahdidi yapılan mera, yaylak ve

112 Erdal Çağan ve Hamza Balkan, “Elazığ İli Karakoçan İlçesi Bulgurcuk Köyü Merasının Verim, Kalite ve Otlatma Kapasitesinin Belirlenmesi”, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, 2021, s. 215.

113 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 6'ncı maddesinin (d) bendi.

114 4342 Sayılı Mera Kanununun 3'üncü maddesinin (1) bendi.

kışlakların bir veya birkaç köy ya da belediyenin kullanımına bırakılmasını içermemektedir. Ayrıca, tahsis kararında;

- Tahsis edilen yerin niteliği, miktarı, sınırları, hayvan sulama ve geçit yerleri,
- Tahsis amacı,
- Otlatma kapasitesi,
- Aile işletmelerinin büyükbaş hayvan birimi üzerinden otlatma hakkı ve otlatılabilecekleri hayvan sayısı,

hususları da belirtilmektedir.¹¹⁵ Tahsis kararında belirtilen bu hususlar, göç, hayvan sayısında azalış veya artış yönündeki değişim, meranın özelliklerindeki değişim gibi sebeplerle değişikli arz edebilecektir. Bu durumlar, mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit aşamasında belirlenen ihtiyaçlarda meydana gelen değişikliklere işaret etmektedir. Böyle bir durumda, tahsis kararında değişikliğe gidilmesi mümkündür. 4342 Sayılı Mera Kanununun 15'inci maddesinin birinci fıkrası, mera komisyonunun teklifi ve Valilik onayı ile köy veya belediyelerin mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçlarındaki değişim ve gelişmeler çerçevesinde tahsis kararının değiştirilebilmesine olanak tanımaktadır. Ancak bu değişikliğin gerçekleştirilebilmesi için bir süre şartı bulunmaktadır. Buna göre, tahsis kararında

115 4342 Sayılı Mera Kanununun 11'inci maddesinin birinci fıkrası.

değişikliğe gidilebilmesi için, son tahsis kararından itibaren beş yıl geçmesi gerekmektedir.

Gerek tahsis kararı ve gerekse de, 4342 Sayılı Mera Kanununun 15'inci maddesi uyarınca yine mera komisyonlarınca verilen tahsis kararlarındaki değişiklikler özel sicile kaydedilir.¹¹⁶ Kadastro gören yerler, 3402 Sayılı Kadastro Kanununun “Kamu Malları” kenar başlıklı 16'ncı maddesinin (B) bendinde belirtilen sicile kaydedilecektir. Kadastro görmeyen ve fakat tespit, tahdit ve tahsis işlemi yapılan mera, yaylak ve kışlaklar Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce özel sicile kaydedilmek üzere Tapu Sicil Müdürlüklerine bildirilir.¹¹⁷

1.5.3.3. Mera, Yaylak ve Kışlak Alanlarının Tespit, Tahdit ve Tahsis İşlemlerine İtiraz Usulü ve Yargı Yolu

Mera komisyonları ve komisyonlara bağlı olarak çalışan teknik ekiplerin “Tespit ve Tahdit” sonuçları ilgili köy ve belediyelerin ilan yerlerinde 30 gün süre ile askıya çıkarılır. İlan süresi olan 30 gün içerisinde bu sonuçlara mera komisyonları nezdinde itiraz edilebilmesi mümkündür. Komisyonlar, itirazları 60 gün içerisinde karara bağlayacaktır.¹¹⁸ İtirazların

116 4342 Sayılı Mera Kanununun 15'inci maddesinin ikinci fıkrası, tahsis kararındaki değişikliklerin de mera, yaylak ve kışlaklarla ilgili özel sicile kaydedileceğini hüküm altına almıştır.

117 4342 Sayılı Mera Kanununun 10'uncu maddesinin dördüncü fıkrası.

118 4342 Sayılı Mera Kanununun 13'üncü maddesinin birinci, ikinci

değerlendirilmesi neticesinde alınan kararlar ile tahsis kararları karara konu olan mera, yaylak veya kışlağın bulunduğu köy veya belediye başkanlığı ile defterdarlık veya mal müdürlüğüne, ilgili orman müdürlüğüne ve Tarım Reformu Teşkilatına tebliğ edilerek, köy ve belediyeler ile bunların bulunduğu ilçelerde ilan edilir. Ayrıca itiraz üzerine verilen kararlar ve tahsis kararı, karara esas teşkil eden tutanaklar ve haritalar eklenerek 30 gün süre ile askıya çıkartılır.¹¹⁹

4342 Sayılı Mera Kanunu'nda, askıya çıkarılan tespit ve tahdit sonuçlarına belirlenen süre içinde itiraz edilebileceği hüküm altına alınmıştır. İtirazların değerlendirilmesi sonrasında alınan tahsis kararlarına karşı ise, askı ilan süresinin bitiminden itibaren 30 gün içinde veya tebligat gereken hallerde tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açılabilir. Kadastro yapılmış yerlerde ise görevli mahkeme Kadastro Mahkemesi'dir.¹²⁰

Mera komisyonlarının aldığı tahsis kararlarına karşı açılacak davalarda adli yargının görevli olduğu görülmektedir. 4342 Sayılı Mera Kanununu iki mahkemenin ismini zikretmiştir. Bu noktada,

ve üçüncü fıkraları.

119 4342 Sayılı Mera Kanununun 13'üncü maddesinin dördüncü fıkrası.

120 4342 Sayılı Mera Kanununun 13'üncü maddesinin beşinci fıkrası.

hangi hallerde Asliye Hukuk Mahkemesinin hangi durumlarda ise Kadastro mahkemesinin görevli olduğunun tespiti sorunu ortaya çıkmaktadır. Tahsis kararlarına karşı Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmasının Mera Kanununun temel ilkesini teşkil ettiği ve Kadastro Mahkemesinin görevinin istisnai nitelikte olduğu belirtilebilir. Zira, Kadastro Mahkemesinin görevi, 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarına göre tespit ve tahdit işlemlerinin gerçekleştirilmesi halinde gündeme gelmektedir. Bu kapsamda, Kadastro Mahkemesi'nin görevli olduğu ilk durum, kadastro çalışma programına alınan yerlerin çalışmaların başlamasından en az dört ay önce Tarım ve Orman Bakanlığı'na bildirilmesi ve bu süre içinde Mera Komisyonları tarafından tespit ve tahdit işlemlerinin gerçekleştirilerek Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne iletilmesidir. İkinci durum ise, 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen 4 aylık süre içinde Mera Komisyonları tarafından tespit ve tahdit çalışmalarının yapılmaması halinde, bu işlemlerin aynı Kanun'un 7'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca kadastro komisyonlarınca gerçekleştirilmesidir. Her iki durumda da, 3402 Sayılı Kadastro Kanununun 11'inci maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre, kadastro tutanaklarına dayanılarak hazırlanan askı cetvelleri ve pafta örnekleri 30 gün süre boyunca askıya çıkmakta ve tebliğ yerine geçen bu ilana karşı yine ilan süresi olan 30 gün içerisinde Kadastro

Mahkemesi nezdinde dava açılabilir. Tahsis yetkisinin yalnızca Mera Komisyonlarında olduğu, dolayısıyla da Kadastro Komisyonlarının tahsis kararı verme yetkilerinin bulunmadığı göz önüne alındığında, gerek kadastro yapılan yerlerde ve gerekse de yapılmayan yerlerde Mera Komisyonlarının verdiği tahsis kararlarına karşı her halükarda Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılması gerektiği ifade edilebilir. Yargıtay uygulaması da bu şekildedir.¹²¹

Tespit, tahdit ve tahsis kararlarına karşı Kadastro Mahkemesinde dava açılması durumunda, Mahkeme,

121 “...Şunu da belirtmek gerekir ki; mera, yaylak ve kırsakların tesbit ve tahdit (sınırlandırılma) işlemleri yasal yollardan geçip kesinleşmedikçe mera komisyonları tarafından TAHSİS kararı verilemez. Yasanın 7. ya da başka bir maddesinde arazi kadastro ekip ve komisyonlarına TAHSİS yapma yetkisi de verilmemiştir. Yasanın 12. maddesi gereğince TAHSİS KARARI verme yetkisi sadece mera komisyonlarına aittir. Komisyonun verdiği tahsis kararları Valilik onayı ile yürürlüğe girer ve bundan sonra 13/4. maddesi hükmüne ilan ve ilgili kuruluşlara tebliğ edilir. Mera Yasasının 7 ve 13. maddeleri ile 3402 Sayılı Yasanın 25/son maddesi hükmü birlikte gözönünde bulundurulduğunda, ister kadastro yapılan, isterse yapılmayan yerlerde mera komisyonlarının verdiği TAHSİS KARARLARINA karşı 30 günlük aski ilam içinde açılacak davaların Asliye Hukuk Mahkemelerinde görülmesi gerektiği sonucuna ulaşılır.” Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 22 Haziran 2009 Tarih ve E. 2009/8949, K. 2009/10470 Sayılı kararı, “Dosya kapsamındanKöyündeki kadastro çalışmalarının tamamlandığı ve taşınmazların kadastro tespit tutanaklarının 14.05.2007 ile 13.06.2007 tarihlerinde ilan edilerek 14.06.2007 tarihinde kesinleştiği, eldeki davanın ise kadastro çalışmalarının tamamlanmasından sonra, mera komisyonu kararına karşı 4342 sayılı Mera Kanunu’nun 13/5 maddesi uyarınca 30 günlük süre içerisinde, 05.11.2010 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, kadastro çalışmalarının tamamlandığı bölgede mera komisyon kararlarının iptali istemine ilişkin uyuşmazlığın Asliye Hukuk Mahkemesi’nde çözümlenmesi gerekmektedir.” Yargıtay On Yedinci Hukuk Dairesi, 1 Kasım 2012 tarih ve E. 2012/8221, K. 2012/11734 Sayılı kararı.

tahsis kararlarının hukuka uygunluğunu inceleme konusu yapamayacaktır. Zira, 3402 Sayılı Kadastro Kanunu'nun 25/son maddesi hükmü uyarınca, yenilik doğurucu hüküm almayı gerektiren dava ile ilgili isteklerin incelenmesi, kadastro mahkemesinin görevi dışındadır.¹²² Dolayısıyla, Kadastro Mahkemelerinin görevi, bir yerin mera, yaylak veya kışlak olarak nitelendirilmesi ve bu şekilde tespit ve tahdit edilmesi işlemlerinin hukuka uygunluğunu incelemekle sınırlıdır.¹²³

Mera Komisyonlarının almış olduğu tahsis kararlarına karşı açılacak davalarda görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir. Bu davada, tahsis kararının iptalinde hukuki yararı bulunan herkesin davacı sıfatına sahip olduğu ifade edilebilir. Bunların başında, tahsis kararı ile menfaati ihlal edilen köy ve belediyeler gelmektedir. Bunun yanında, 4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrası

122 “Somut olayda; uyuşmazlık, meranın aidiyetine ilişkin olup, yenilik doğurucu hüküm almayı gerektirdiğinden davaya bakmakla görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.” Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 4 Aralık 2008 tarih ve E. 2008/15687, K. 2008/17329 Sayılı kararı.

123 “Somut olayda; dava, mera komisyonu tesbit ve tahdit kararının 30 günlük askı ilânı süresi içinde açılmışsa da, mera komisyon kararının askı ilânından çok önce 1968 yılında bu köyde genel arazi ve 1992 yılında yapılan orman kadastro ayrı ayrı yapıp kesinleştiğine ve mera komisyonunun yaptığı tesbit ve tahdit kararı ile birlikte tapu iptali ve tescil isteminde de bulunulduğuna göre, davaya bakma görevi asliye hukuk mahkemesine aittir. Açıklanan nedenlerle, davaya bakma görevi kadastro mahkemesine değil, asliye hukuk mahkemesine aittir.” Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 2 Aralık 2012 tarih ve E. 2013/6690, K. 2013/10958 Sayılı kararı.

uyarınca kendisine tebligat yapılan Orman Teşkilatı, Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi ve tahsis kararıyla menfaatinin ihlal edildiği iddiası ile, taşınmaz üzerinde özel mülkiyet iddiasında bulunan kişiler de tahsis kararlarına karşı dava açabilir.¹²⁴

Mera Komisyonlarının tahsis kararlarının kesinleşebilmesi için, 4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 13'üncü maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca, komisyon tarafından itirazların incelenmesinin ardından başlayan 30 günlük askı süresi içinde dava açılmaması gerekmektedir. Bu süre içerisinde Asliye Hukuk veya Kadastro Mahkemelerinde dava açılmış olması durumunda, tahsis kararının kesinleşebilmesi için yargılama sonucunda verilecek kararın beklenmesi gerekmektedir.

4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 13'üncü maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen 30 günlük süre içinde Asliye Hukuk Mahkemesinde açılacak

124 “Dava dilekçesindeki açıklamaya göre dava, 4342 Sayılı Mera Yasasının 12. Maddesine göre, mera olarak tahsis edilen taşınmaza ilişkin, mera tahsis kararının iptali ile orman niteliğinde Hazine adına tesciline ilişkindir...İncelenen dosya kapsamına, kararın dayandığı gerekçeye göre, yerinde görülmeyen tenyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun olan hükmün ONANMASINA...” Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 10 Kasım 2008 tarih ve E. 2008/14878, K. 2008/ 14741 Sayılı kararı., “...Somut olaya gelince ; davacı Hazine dava konusu taşınmazların mera vasfı ile tahsisine yönelik askıya çıkan 15.06.2012 tarih 2012/11 sayılı mera komisyon kararının iptali isteni ile dava açmış olup çekişmeli taşınmazların kadastro tespitleri yapılarak askı ilan sonucunda 21.04.2009 tarihinde kesinleştiği tutanak örnekleri ile tapu kayıt örneklerinden anlaşılmıştır.” Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi, 3 Aralık 2013 tarih ve E. 2013/1038, K. 2013/20821 Sayılı kararı.,

davada, mera komisyonlarınca verilen tespit, tahdit ve tahsis kararlarının iptali talep edilebilir. Ayrıca, tespit işleminden önceki hukuki sebeplere dayanarak itirazda bulunulması ve dava açılması da mümkündür. 4342 Sayılı Mera Kanunu'nda, bu tür davalarda tahsis kararının kesinleşmesiyle başlayan beş yıllık hak düşürücü sürenin öngörüldüğü görülmektedir.¹²⁵ Yargıtay uygulamasında, "tespitten önceki hukuki sebeplere" dayanan dava kavramı, dava konusu taşınmazın mera kapsamına alınamayacağı, özel mülkiyete tabi olduğu iddiasına dayalı mülkiyet talebi ve söz konusu yerin mera kaynağı olmaktan çıkarılmasına yönelik talepleri içeren davalar olarak anlaşılmaktadır.¹²⁶

125 4342 Sayılı Mera Kanununun 21'inci maddesinin ikinci fıkrası.

126 "Mera Kanunu m.3/j 'deki tanım uyarınca tespit; "Bir yerin mera, yaylak ve kışlak arazisi olup olmadığının resmi evrakla ve bilirkişi ifadeleri ile belgelendirilmesi "dir. Kısaca ileride mera olarak tahsis edilecek bir yer 5.madde hükmünce mera kaynağı kapsamına alınmışsa, yapılan bu işlem bir tespit işlemidir. O nedenle kanundaki "tespitlerden önceki hukuki sebepler" sözcüğü ile anlatılmak isteneni "o yer mera kaynağı kapsamına alınmaz, özel mülkiyete konu olan bir yerdir" şeklinde anlamak, 21inci maddenin son fıkrasında 5 yıl içinde açılabilceği hükme bağlanan davaların mülkiyet iddiası ile o yerin mera kaynağından çıkarılması amacıyla açılacak dava olduğunu kabul etmek gerekir." Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 27 Haziran 2007 tarih ve E. 2007/7516, K. 2007/8414 Sayılı kararı., "Mera Kanununun 13/5 ve 21/2 maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucunun 3402 sayılı Kadastro Kanununun hak düşürücü süreye ilişkin hükümleri arasında paralellik sağlamayı amaçladığı görülecektir. Gerçekten, 3402 sayılı Kadastro Kanununun 12/1 maddesi hükmü gereğince 30 günlük ilan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kadastro tutanaklarına ait sınırlandırma ve tespitler kesinleşir ve kadastro mahkemesinde dava açma olanağı kalmaz. Ne var ki, aynı yasanın 12/3 maddesi gereğince kadastro tutanaklarında yapılan hak ve tespitlere karşı 10 yıl içinde genel mahkemelerde dava açılması mümkündür. Görüldüğü gibi, 30 günlük dava açma süresi Mera Ka-

1.5.4. Tahsis Amacının Değiştirilmesi

Mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait olmaları hâlinde çayır ve otlaklar, hayvan otlatma amacına tahsis edilmiş arazilerdir. 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi'nden itibaren meralarla ilgili yasal düzenlemeler ve 4342 Sayılı Mera Kanunu'nun getirdiği hükümlerin dayandığı temel prensip, mera, yaylak ve kışlakların amaçları dışında kullanılmamasıdır. Ancak gerek Mera Kanunu gerekse de önceki Kanunlara göre mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerden:¹²⁷

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının talebi üzerine, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu ile 3/6/2007 tarihli ve 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu hükümlerine göre, arama faaliyetleri sonunda rezervi belirlenen maden ve petrol faaliyeti ile jeotermal kaynak ve doğal mineralli sular için zaruri olan,
- Kültür ve Turizm Bakanlığının talebi üzerine, turizm yatırımları için zaruri olan,
- Kamu yatırımları yapılması için gerekli bulunan,

nunu ve Kadastro Kanununda benzer amaçlarla düzenlenmiş olup bu düzenleme ile dava açma süresi ile birlikte görevli mahkeme de belirlenmiştir.” Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 8 Şubat 2010 tarih ve E. 2010/36, K. 2010/1096 Sayılı kararı.,

127 4342 Sayılı Mera Kanununun 14'üncü maddesinin birinci fıkrası.

- Köy yerleşim yeri ile uygulama imar plânı veya uygulama plânlarına ilave imar plânlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, millî park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi, bu kaynaklarda yapılması gereken su ürünleri üretimi ve termale dayalı tarımsal üretim faaliyetleri için ihtiyaç duyulan,
- 442 sayılı Köy Kanununun 13 ve 14 üncü maddeleri kapsamında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan,
- Ülke güvenliği ve olağanüstü hal durumlarında ihtiyaç duyulan,
- Doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan,
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun talebi üzerine, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu hükümlerine göre, petrol iletim faaliyetleri ile elektrik ve doğal gaz piyasası faaliyetleri için gerekli bulunan,
- Jeotermal kaynaklı teknolojik seralar için ihtiyaç duyulan,
- Cumhurbaşkanınca kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilen,

- 9/1/2002 tarihli ve 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu kapsamında ilan edilen endüstri bölgeleri, 26/6/2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında ilan edilen teknoloji geliştirme bölgeleri, 12/4/2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu kapsamında kurulan organize sanayi bölgeleri ve 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu kapsamında kurulan serbest bölgeler için kuruluş ve genişleme aşamalarında ihtiyaç duyulan,
- 16/6/2005 tarihli ve 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu kapsamında Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca kurdurulacak veya 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında yetkilendirilmiş işletmeciler tarafından kurulacak veya kurdurulacak elektronik haberleşme altyapıları için ihtiyaç duyulan,

Yerlerin tahsis amaçları değiştirilebilir. Mera alanlarının tespit, tahdit ve tahsis işlemleri yönelik uyuşmazlıkların çözümü adli yargı olmasına rağmen, tespit ve tahdit çalışmaları tamamlandıktan sonra tahsisi yapılan taşınmazların tahsis amaçlarının değiştirilmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda idari yargı görevlidir.¹²⁸

128 Danıştay Sekizinci Dairesi, 3 Şubat 2022 tarih ve E. 2017/607, K. 2022/501 Sayılı kararı.

1.5.5. Mera, Yaylak ve Kışlakların Kiralanması

Mera, yaylak ve kışlakların hukuki statüleri 4342 Sayılı Mera Kanununun 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında hüküm altına alınmıştır. Buna göre, mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, sınırları daraltılamaz, zaman aşımı uygulanmaz. Ancak, aynı madde hükmünde, mera, yaylak ve kışlakların kiralanabileceği belirtilmektedir. Kiralamaya yönelik usul ve esaslar, 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinde düzenleme altına alınmıştır.

Bir veya birkaç köy ile belediyelere tahsis edilen mera, yaylak ve kışlaklardan sadece ihtiyaç fazlası olduğu belirlenenler kiralanabilir.¹²⁹ Bu ihtiyacın tespitinin teknik bir inceleme gerektirdiği ifade edilebilir. Bu nedenle, kiralanması düşünülen meranın özellikleri dikkate alındığında, tahsisli bulunduğu köy veya belediyenin hayvan varlığının kuru ot ihtiyacını karşılayabilmesi gereklidir.¹³⁰ Mera, yaylak veya kışlağın tahsisli bulunduğu köy veya belediyelerin ihtiyacını tam olarak karşılamaması veya sınırda karşılaması durumlarında, kira sözleşmesine konu edilmesi hukuken mümkün değildir.

129 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 7'inci maddesinin (a) bendi.

130 Hörünaz Erdoğan, Muhammet Şahin ve Ömer Faruk Uzun, "Tarhan Köyü Merasının Kiralama Talebinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, Cilt: 9, Sayı:1, 2023, s. 87.

İhtiyaç fazlası olduğu tespit edilen mera, yaylak ve kışlak alanlarının kimlere kiralanabileceği 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak düzenleme altına alınmıştır. Yönetmeliğin 7'nci maddesinin (a) bendi uyarınca, ihtiyaç fazlası olarak belirlenen mera, yaylak, kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlak alanlarının kiralanmasında belirli bir öncelik sırası öngörülmüştür. Buna göre;

- Öncelikle, söz konusu alanlar tahsisli olduğu en yakın köy veya belediyeye,
- Bunun mümkün olmaması halinde, o köy veya belediyede ikamet eden ve hayvancılıkla uğraşan çiftçilere veya hayvancılık amaçlı faaliyet gösteren kuruluşlara,
- Bu da mümkün olmaması durumunda, hayvancılık yapan kişilere veya hayvancılık işletmesi kurmak isteyenlere ıslah etmek koşuluyla kiralanabilir.

İhale usulü ile akdedilmesi zorunlu olan kira sözleşmesinin süresi en fazla yirmi beş yıl olabilir. Ancak bu süre mutlak değildir ve köy ile belediyelerin hayvan varlığındaki değişim dikkate alınarak her beş yılda bir mera komisyonu tarafından yeniden değerlendirilir.¹³¹

31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliği, kayıtlarda mera, yaylak ve kışlak ile umuma ait çayır

131 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 7'inci maddesinin (a) bendi.

ve otlak olarak görülen, ancak ıslah etmek koşulu ile mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlak olarak kullanılacak yerler açısından farklı bir kiralama usulü öngörmüştür. Bu kapsamda olan yerler;

- Öncelikle o köy veya belediyede oturanlar ile bunların kurdukları kooperatif, birlik veya tüzel kişiliklere,
- Bunun mümkün olmaması halinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapan veya yapmak isteyen gerçek ve tüzel kişilere uygun görülecek proje ile yirmi beş yıla kadar ihale ile mera komisyonu tarafından kiralanabilir.¹³²

Mera, yaylak ve kışlakların kiralanması halinde, kira artışlarında 11 Ocak 2011 tarih ve 6098 Sayılı Borçlar Kanununun 344'üncü maddesi uygulanacaktır. Mera Yönetmeliğinin 7'inci maddesinin (d) bendi uyarınca, kiralama ücreti her yıl kiralama dönemi başlamadan önce peşin olarak tahsil edilir. Ancak, kiracının ıslah faaliyetinde bulunması durumunda, söz konusu masraf kira parasından düşülür. Yapılan ıslah masrafının kira yılının kiralama ücretini geçmesi halinde ise, kiralama ücretinin yapılan masrafları karşılama süresine kadar kira ücreti tahsil edilmez. Kira bedelinin kiracı tarafından yapılan ihtarla rağmen ödenmemesi veya kira sözleşmesinde yazılı bulunan diğer hususlara

132 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 7'inci maddesinin (b) bendi.

uyulmaması hallerinde, kira sözleşmesinin tek taraflı olarak feshedilmesi hüküm altına alınmıştır. Mera Yönetmeliğinin 7'inci maddesinin (e) bendinde, kira bedelinin ödenmemesi dahil olmak üzere kira sözleşmesi edimlerinin kiracı tarafından ihlali durumlarında tahliyeye ilişkin olarak 8 Eylül 1983 tarihli ve 2886 Sayılı Devlet İhale Kanununun 75'inci maddesine atıf yapıldığı görülmektedir. Buna göre, mera komisyonun talebi üzerine, mera, yaylak veya kışlağın bulunduğu yer mülki amirince en geç on beş gün içerisinde tahliyenin gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Devlet İhale Kanununun 75'inci maddesinin uygulanmasının mümkün olmadığı hallerde ise, mera, yaylak ve kışlağın genel hükümlere göre tahliyesi sağlanacaktır. Bu durumda, 6098 Sayılı Borçlar Kanunu hükümlerine başvurulacaktır. Ödenmeyen kira bedelinin kiracıdan tahsilinde ise, 21 Temmuz 1953 tarihli ve 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanacaktır.

1.5.6. Yararlanma Hakkı Kapsamı ve Aşırı Otlatmanın Önlenmesi

Mera, yaylak ve kışlaklardan, aile işletmelerinin büyükbaş hayvan birimi üzerinden otlatma hakları ve otlatabilecekleri hayvan sayısı ilgili tahsis kararında belirtilir.¹³³ Bunun yanında, hangi çiftçi ailelerinin mera, yaylak ve kışlaklardan istifade edebileceği ve

133 4342 Sayılı Mera Kanununun 12'inci maddesinin birinci fıkrası.

bu hakkın hangi durumlarda kaybedileceği hususları 4342 Sayılı Mera Kanununda hüküm altına alınan hususlar arasındadır. Mera Kanununun 22'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, bir çiftçi ailesinin tahsis kararı veirlen bir mera, yaylak ve kışlakta yararlanabilmesi için, bu yerin bulunduğu köy veya belediye sınırları içinde, tahsisin yapıldığı tarihte en az altı aydan beri ikamet ediyor olmaları gerekir. Bunun yanında, yerleşme amacıyla başka yere giden çiftçi aileleri yararlanma haklarını, ikamet amacıyla geri dönüp mera komisyonu kararı ile tekrar kazanana kadar kaybederler.¹³⁴

Bir mera, yaylak veya kışlağa tahsis kararında belirtilen miktardan fazla hayvanın sokulması 4342 Sayılı Mera Kanununun 23'üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü ile yasaklanmıştır. Ancak bakım, koruma ve ıslah sonucu mera, yaylak ve kışlağın otlatma ve barındırma kapasitesinde bir artışın olması durumunda, mera komisyonu kararı ile otlatılacak hayvan miktarının arttırılması mümkündür.¹³⁵

1.5.7. Mera, Yaylak ve Kışlakların Korunma, Bakım ve Islahları

Mera hukukunun temel amacı, hayvancılık sektörünün gelişimini desteklemek ve doğal çevreyi koruyarak mera, yaylak ve kışlakların sürdürülebilir

134 4342 Sayılı Mera Kanununun 22'inci maddesinin üçüncü fıkrası.

135 4342 Sayılı Mera Kanununun 23'üncü maddesinin ikinci fıkrası.

kullanımını sağlamaktır. Bu doğrultuda, mera alanlarının korunması ve etkin bir şekilde yönetilmesi için kapsamlı yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Gerek 4342 Sayılı Mera Kanununda, gerekse de, 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinde mera, yaylak ve kışlakların korunmaları, bakımları ve ıslahlarına yönelik hukuki düzenlemeler ile idari tedbirlerin bulunduğu görülmektedir.

Mera, yaylak ve kışlakların korunması ile ilk düzenlemenin sınırların işaretlenmesi olduğu ifade edilebilir. 4342 Sayılı Mera Kanununun “Sınırların İşaretlenmesi” kenar başlıklı 17’inci maddesi, tespit, tahdit ve tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların çevrelerinin, teknik esaslara uygun olarak sınır işaretleriyle belirleneceğini hükme bağlamıştır. 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 9’uncu maddesinin ise, mera, yaylak ve kışlakların çevrelerine teknik esaslara uygun olarak, değiştirilmeyecek bir şekilde belirlenecek sınır işaretlerinin konulmasını, ayrıca, bu sınır işaretlerinin yerlerinin 1/5000 ölçekli haritalarda gösterileceğini düzenleme altına aldığı görülmektedir. Dolayısıyla, mera, yaylak ve kışlakların sınırları hem arz üzerindeki işaretlerle hem de planlar üzerinde gösterilmelidir. Bu noktada, 22 Kasım 2001 tarih ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 719’uncu maddesinin birinci fıkrasında, taşınmazların sınırlarının, tapu planları ve arz üzerindeki işaretlerle belirleneceğinin hüküm altına aldığını hatırlamak gerekir. Aynı maddenin,

ikinci fıkrasında ise, tapu planları ile arz üzerindeki işaretlerin birbirini tutmaması durumunda, asıl olanın plandaki sınır olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu noktada, mera, yaylak ve kışlakların çevrelerine koyulan sınır işaretleri ile haritalardaki sınırların birbirini tutmaması halinde, haritadaki sınırın esas alınması gerektiği ifade edilebilir.

Mera, yaylak ve kışlakların korunması için, sınırlarının muhafaza altına alınmasının yeterli olmayacağı ortadadır. Bu sebeple, 4342 Sayılı Mera Kanunu başka tedbirlerin alınmasını da hüküm altına almıştır. Bunlardan ilki Kanunun 18'inci maddesinde düzenlenen, mera araştırma bölümlerinin kurulmasıdır. 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 10'uncu maddesinde de üniversitelerde, Tarım ve Orman Bakanlığının uygun göreceği yerlerde veya tarımsal araştırma enstitüleri bünyelerinde kurulması öngörülen mera araştırma bölümlerinin görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah, koruma, kontrol ve uygun kullanımını sağlamak için araştırma, planlama, ıslah projeleri, otlatma zamanı, kullanma sistemi, koruma ve kontrol tedbirlerini tespit etmek,
- yem bitkileri tarımı ile diğer yem kaynaklarını geliştirmek,

olarak sıralanmıştır.

Mera, yaylak ve kışlakların sınır işaretlerinin korunması ve tahsis amacına uygun bir şekilde kullanılmasının sağlanmasında, tahsis edildikleri köy ve belediyelerinin muhtarları ile belediye başkanları birincil derecede sorumludur. Ayrıca, geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinde kamu görevlilerine yardımcı olmak da muhtar ve belediye başkanlarının görevleri arasında sayılmıştır.¹³⁶ Bu amacın gerçekleştirilmesi için de, köy ve belediyelerde “Mera Yönetim Birliklerinin kurulması hükme bağlanmıştır. Mera Yönetim Birlikleri, köy veya belediyede oturan hayvancılıkla uğraşan çiftçiler arasından, mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlakların tespit, tahdit ve tahsis işlemleri tamamlandıktan sonra, seçimle belirlenen beş asil ve beş yedek üyeden oluşur. Ayrıca, köylerde muhtar, ziraat odası temsilcisi, belediyelerde çiftçi mallarını koruma başkanları ve ziraat odası başkanları, köy veya belediyede bulunan tarımsal ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütü temsilcilerinden en fazla üyeye sahip ilk ikisinin göstereceği iki üye Mera Yönetim Birlikleri’nin doğal üyesidir.¹³⁷

Mera yönetim birliklerinin görevleri şu şekilde sıralanmıştır:¹³⁸

- Mera Komisyonu tarafından saptanan otlatma mevsiminin başlamasından en az on beş gün

136 4342 Sayılı Mera Kanununun 19’uncu maddesinin birinci fıkrası.

137 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 11’inci maddesi.

138 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğinin 12’inci maddesi.

önce toplanarak, mera komisyonunca belirlenen otlatma planlarının uygulanması ve verilen diğer görevleri görüşerek gerekli kararları almak ve bu kararları alışılmış araçlarla, yazılı ve sözlü olarak ilgililere duyurmak,

- Çayır, mera, yaylak ve kışlaklar için mera komisyonunca yapılan otlatma planlarının en iyi şekilde uygulanmasını sağlamak,
- Çayır, mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah çalışmalarını organize ederek, bu alanların otlatma planlarına uygun otlatılmalarını kontrol etmek,
- Çayır, mera, yaylak ve kışlaklardan elde edilecek ihtiyaç fazlası ürünlerin satılmasını, gelirlerinin köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba yatırılmasını sağlamak,
- Otlatma hakkından doğan gelirlerin yani otlatma ücretlerinin toplanmasını, köy sandığına veya belediye bütçesine ayrı bir hesaba yatırılmasını ve bunların mevzuata uygun olarak harcanmasını sağlamak,
- Mera komisyonunca belirlenecek aynı ve nakdi katkıların toplanarak mera ıslah ve geliştirme işlerinde kullanımını gerçekleştirmek,
- Köy veya belediyeye tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların işaretlenmiş sınırlarının korunmak, tecavüzleri önlemek ve vaki tecavüzleri ilgililere bildirilmek,

- Mera, yaylak ve kışlakların, sınırlarının muhafazası, korunması, tecavüzlerin önlenmesi, ve benzeri hizmetler için görevlendirilen korucuları denetlemek.

Görüldüğü üzere, kuruluşu ve görevleri dikkate alındığında, Mera Yönetim Birlikleri, üreticilerin kendi meralarını koruması, geliştirmesi ve sürdürülebilir bir şekilde kullanması için önemli bir organizasyonel yapı sunmaktadır. Bu birlikler, hem yerel yönetimlerin hem de hayvancılıkla uğraşan çiftçilerin mera alanlarının korunması ve verimli kullanımı konusundaki sorumluluğunu pekiştirirken, aynı zamanda bu alanların ortak fayda doğrultusunda yönetilmesini sağlamaktadır. Böylece, hayvancılık sektörünün sürdürülebilirliği desteklenirken, doğal kaynakların korunması ve gelecek nesillere sağlıklı mera alanlarının bırakılması da güvence altına alınmaktadır.

1.5.8. Mera Ceza Hukuku: Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu (TCK. md.154/2)

Mera, yaylak ve kışlaklar, başta 4342 Mera Kanunu olmak üzere, kapsamına meraları alan diğer bazı Kanunların yanında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu tarafından korunmaktadır.¹³⁹ Türk Ceza

139 26 Eylül 2004 tarih ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 154'üncü maddesinin ikinci fıkrası, "*Köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terk edilmiş bulunduğunu bilerek mera, harman yeri, yol ve sulak gibi taşınmaz malları kısmen veya tamamen zapt eden, bunlar üzerinde tasarrufla bulunan veya sürüp eken kimse hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar uygulanır.*" şeklindedir.

Kanununun 154'üncü maddesinin ikinci fıkrası incelendiğinde, meraların kısmen veya tamamen zaptedilmesi, bunlar üzerinde tasarrufta bulunulması yahut sürülüp ekilmesi suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Suçun manevi unsuru ise, suçun failinin suçun maddi unsurunda belirtilen eylemleri, suçun konusunu teşkil eden yerin köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terk edilmiş bulunduğunu bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesidir. Bu durumda suçun oluşması için failin doğrudan kastla hareket etmesi gerekmektedir.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 154'üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme altına alınan suçun meraların korunması açısından yeterli olmadığı düşünülmektedir. Zira bu suç, "Hakkı olmayan yere tecavüz suçu" bağlamında ele alınması nedeniyle esas itibarıyla, korunan menfaat de doğrudan ve müstakil olarak meralar olmayıp, oldukça geniş bir mal grubunu kapsamaktadır. Bu bağlamda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 154'üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suç, meraların korunmasına yönelik doğrudan ve özel bir düzenleme olmaktan ziyade, genel anlamda taşınmaz mal varlıklarının korunmasına yönelik bir hükümdür. Bu nedenle, mera, yaylak ve kışlak gibi özel nitelikli alanların korunması açısından yetersiz kalmaktadır. Müstakil olarak mera, yaylak ve kışlaklara yönelik suç tanımlarının genişletilerek, 4342 Sayılı Mera Kanunu kapsamına dahil edilmesinin, Türk Mera

Hukukunun bütünselliği açısından daha uygun olacağı ve bir mera ceza hukukunun gelişimini sağlayabileceği düşünölmektedir.

BÖLÜM 2

Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım

Mera, yaylak ve kışlak alanları, hayvancılık sektörünün sürdürülebilirliği açısından hayati önem taşıyan doğal kaynaklardır. Bu alanların korunması, verimli şekilde kullanılması ve gelecek nesillere aktarılması, ancak etkili bir hukuki çerçeve ve bilinçli bir mera yönetimi ile mümkündür. Türk mera hukuku, mera, yaylak ve kışlakların üreticilerin ihtiyacına göre adaletli bir şekilde kullandırılması, korunmasını, sürdürülebilir kullanımını ve neticeten toplumsal faydaya en uygun şekilde değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Ancak, hukuki düzenlemelerin etkinliği, yalnızca normatif kuralların belirlenmesiyle değil, bu kuralların doğru şekilde uygulanmasıyla sağlanabilir. İşte bu noktada, tarımsal yayım faaliyetleri devreye girerek, üreticilerin bilinçlendirilmesi ve mera yönetiminin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi sürecinde kritik bir rol oynamaktadır.

Tarımsal yayımın, çiftçilerin ve hayvancılıkla uğraşan üreticilerin bilgiye erişimini sağlaması, modern tarım ve mera yönetimi konusunda bilinçlendirmesi beklenmektedir. Yayım sistemi sayesinde üreticiler, mera kullanım teknikleri, otlatma planlaması, ıslah çalışmaları ve hukuki yükümlülükler konusunda detaylı şekilde bilgilendirilebilir ve bilinçli hareket etmeleri sağlanabilir. Tarımsal yayım hizmetleri, çiftçilerin mera hukukuna ilişkin düzenlemeleri daha iyi anlamalarına yardımcı olurken, aynı zamanda mera ıslah projelerinin hayata geçirilmesi, otlatma kapasitelerinin korunması ve sürdürülebilir hayvancılık uygulamalarının teşvik edilmesi açısından da büyük bir öneme sahiptir.

Türk tarım politikalarında tarımsal yayım, çoğunlukla, genel manada yeniliklerin daha özel anlamıyla ise yeni tarım tekniklerinin üreticiler tarafından benimsenmesine yönelik bir faaliyet olarak görülse de, mera yönetimi bağlamında da etkin bir enstrüman olarak değerlendirilmelidir. Çünkü meraların yanlış ve aşırı kullanımı, erozyon, verim kaybı, biyolojik çeşitliliğin azalması gibi çevresel sorunlara yol açmakta, bu durum da doğrudan hayvancılık sektörünün geleceğini tehdit etmektedir. Bu bağlamda, tarımsal yayım ile mera yönetimi arasında güçlü bir entegrasyon sağlanması, hem ekosistem dengesinin korunması hem de üreticilerin ekonomik kayıplarının önlenmesi açısından kritik bir gerekliliktir.

Bu bölümde, Türk mera hukukunun etkin uygulanmasında tarımsal yayım faaliyetlerinin oynaması gereken rol detaylı bir şekilde ele alınmaya çalışılacaktır. Özellikle mera yönetim birliklerinin görevleri, kamu kurumlarının bilinçlendirme faaliyetleri ve çiftçilerin eğitimi gibi hususlar üzerinden, tarımsal yayımın hukuki düzenlemelerin sahadaki etkisini nasıl artırabileceği incelenecektir. Ayrıca, bu faaliyetlerin eksiklikleri ve daha etkin bir yayım modeli oluşturulmasına yönelik öneriler de tartışılacaktır.

2.1. TARIMSAL YAYIMIN TANIMI, AMAÇLARI VE YÖNTEMLERİ

Tarımsal yayım kavramının herkes tarafından kabul edilen genel geçer bir tanımı bulunmamakla birlikte, dinamik bir kavram olan yayımın konusu ve faaliyetlerinin izlenmesi halinde “Kırsal toplumu ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kalkındırmak amacıyla çiftçi ailelerini ‘yaparak öğrenme’ ilkesi ile eğiten, onlara kendi sorunlarını anlama ve çözme yolunda yardımcı olan, okul dışı ve gönüllü bir eğitim sistemi” şeklinde tanımlanabileceği ifade edilmektedir.¹⁴⁰ Bu tanımlamadan yola çıkarak, yayım faaliyetinin yalnızca teknik bilgi aktarımından ibaret bir süreç olmadığını, aynı zamanda üreticilerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkı

140 İ.Hakkı İnan, *Tarımsal Yayım*, Tekirdağ, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayınları, 1992, s. 1.

sağlayan katılımcı ve uygulamalı bir eğitim modeli sunduğu/sunması gerektiği anlaşılmaktadır.

Tarımsal yayımın temel amacı, en genel anlamıyla, üretici kitesini kalkındırarak sosyal, ekonomik ve entelektüel hayatta refah ve mutluluk seviyelerini yükseltmektir.¹⁴¹ Tarımsal yayımın bu genel amacının, esasen tarımsal üretimin artırılması hedefine dayandığı ifade edilebilir. Geleneksel olarak üretim verimliliğini artırmaya odaklanan tarımsal yayım, günümüzde bu hedefin yanı sıra sürdürülebilirlik, çevresel koruma, toplum refahı ve gıda güvenliği gibi daha geniş amaçlara yönelmektedir.¹⁴² Yayım faaliyetlerinin kapsamı ne olursa olsun, temelde eğitim kavramı üzerine bina edildiği rahatlıkla söylenebilir ve eğitim söz konusu olduğunda, hedef kitlede bir davranış değişikliğinin oluşması beklenir.

Tarımsal yayım, hedef kitlede amaçlanan davranış değişikliği ve bilgilendirmeyi gerçekleştirebilmek için çeşitli metotlardan faydalanır. Bu metotların temelinde ise iletişim bulunmaktadır. İletişim, bireysel düzeyde olabileceği gibi, grup düzeyinde de gerçekleştirilebilir. Ayrıca, kitle iletişim araçları kullanılarak da yayım faaliyeti yürütülebilir. Bu iletişim düzeyleri, tarımsal yayımın bireysel yayım

141 Camalettin Şenocak, *Yayım ve Haberleşme*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1967, s.52.

142 Nur İlkay ABACI, “Amerika’da Tarımsal Yayım Sistemi ve Türkiye Açısından Bazı Değerlendirmeler”, *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, 2023, s.76.

metodu, grup yayım metodu ve kitle yayım metodu olmak üzere temel metotlarını ortaya koymaktadır.

Bireysel yayım metodunda, hedef kitlenin tek bir birey ya da çiftçi ailesi olduğu söylenebilir. Bu metot, daha çok kişisel ya da spesifik olarak bir aileyi ilgilendiren problemlerin çözümü, hukuksal veya hukuksal olmayan çatışmaların yönetimi gibi alanlarda kullanılabilen bir yöntem olarak öne çıkmaktadır.

Tarımsal yayım faaliyetinde en yaygın olarak uygulanan metodun grup yayım metodu olduğu söylenebilir. Grup yayım metotları arasında; demonstrasyon, çiftçi toplantıları, ev ekonomisi programları, kurslar, sergiler, yarışmalar ve tarla günleri, görsel ya da işitsel materyal kullanımı gibi yöntemler yer almaktadır.¹⁴³ Öte yandan, kitle yayım metodu ise aynı anda geniş bir kitleye ulaşarak bilgi aktarmayı amaçlayan, tek yönlü bilgi akışına dayanan ve diğer yayım yöntemleriyle birlikte kullanıldığında daha etkili hale gelen bir yaklaşımdır.¹⁴⁴ Her bir yayım metodunun avantajları olduğu kadar dezavantajları da bulunmaktadır. Yayım faaliyetlerinde doğru metodun tespiti, hedef kitlenin özellikleri ve bilgi

143 Halil Kızılaslan ve Erol Çakmak, “ Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi Kapsamında Tarım Danışmanlığı Sisteminin Değerlendirilmesi: Tokat İli Örneği” *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 29, Sayı:2, 2012, s. 76.

144 Fatma Öcal Kara ve Turan Binici, “Üreticilerin Sulama Öncesi Bilgilerinin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi: Suruç Ovası Örneği”, *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 3, 2021, s. 779.

aktarımı gerçekleştirilecek konunun ne olduğuna göre değişiklik arz etmektedir.

2.3. TÜRK MERA HUKUKUNUN ETKİN UYGULANMASINDA TARIMSAL YAYIMIN ROLÜ VE ÖNEMİ

Tarımsal yayım, sadece ham bir bilginin üreticilere tek yönlü bir şekilde aktarımını ifade eden bir kavram değildir. Bunun ötesinde bilinçlenme ve entelektüel anlamda gelişimi kazanmayı da kapsamına alan interaktif bir eğitim sürecidir. Bu bilinçlenme ve gelişimin konusu her şey olabilir. Daha özel olarak, konunun tarımsal üretimde verimliliğin artırılması amacına indirilmesi durumunda dahi, bilinçlendirme kapsamına üretimi arttırarak refah düzeyini doğrudan veya dolaylı olarak yükseltecek her olgu, bilgi aktarımının konusunu teşkil edebilir.

Mera, yaylak ve kışlaklar, hayvan otlatma amacına hizmet eden ve bu şekilde de hayvancılık sektörüne önemli katkıları bulunan arazi parçaları olmalarının yanında, doğal çevrenin korunmasına birincil düzeyde hizmet eden varlıklar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla mera, yaylak ve kışlakların korunmasının, gerek kısa vadede hem de uzak vadede, gıda arzı güvenliğinin sağlanması ile doğrudan bağlantısı bulunduğu gibi, çevre ve sağlık hakkı gibi temel insan haklarının teminat altına alınmasında da payı bulunmaktadır.

Mera hukuku, mera, yaylak ve kışlakların hukuki statülerinin belirlenmesi ile birlikte, tespit, tahdit ve tahsislerinin gerçekleştirilmesi ve bu şekilde kullanımlarında adaleti sağlamayı da gaye edinen bir hukuk dalıdır. Ayrıca, meraların korunmaları, bakımları ve ıslahları da mera hukukunun düzenleme altına aldığı hususlar arasındadır. Mera hukukunun genel esasları hakkında, en azından temel düzeyde bilgi sahibi olunmaması halinde, bir köyün mera varlığından mahrum kalarak hak kaybına uğrayabilmesi, mera komisyonlarına eksik bilgi ve belge verilmesi nedeniyle tahsiste hatalı karar verilmesi, askı süresi içerisinde mera komisyonuna itiraz edilememesi nedeniyle hak kaybına uğranılması, otlatma kapasitesinin üzerinde hayvan otlatılması neticesinde meranın bozulması, köy veya belediyenin hayvan varlığındaki değişimin doğru yansıtılmaması nedeniyle meranın kullanımında adaletsiz uygulamalara mahal verilmesi gibi durumlarla karşılaşılabilir. Bu nedenle kırsal alanların en önemli varlıkları arasında yer alan mera, yaylak ve kışlakların hukuki statüleri ve süreçleri ile alakalı üreticilerin bilgi sahibi olmaları ve meraların korunmasının önemi noktasında bilinç kazanmaları önem taşımaktadır.

Mera, yaylak ve kışlakların korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması için, öncelikle Türk Mera Hukuku kurallarının etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Zira, mera hukuku kuralları devletin hüküm ve tasarrufu altında

bulunan, ancak kullanım hakları bir veya birkaç köy ile belediyeye bırakılan bu arazi parçalarının hukuki gelecekleri ile alakalı ayrıntılı düzenlemeler ve emredici hükümler barındırmaktadır. Türk hukukunda mera hukukunun temel yasası olan 4342 Sayılı Mera Kanunu, iki temel amaca sahiptir. Bunlardan ilki, mera, yaylak ve kışlakların adil bir şekilde köy ve belediyelere tahsis edilmesi, ikincisi ise sürdürülebilir kullanım çerçevesinde korunmalarının sağlanmasıdır.

Mera hukuku kurallarının etkin bir şekilde uygulanabilmesi ve 4342 Sayılı Mera Kanununun amaçlarına ulaşabilmesi için, Kanununun öngördüğü temel prensipler hususunda üreticilerin bilgi ve bilinç düzeylerinin yüksek olması şarttır. Gerekli bilginin üreticiye aktarılması ve genel bilinç düzeyinin artırılmasında ise, tarımsal yayımın oldukça büyük bir önemi bulunmaktadır. Hatta, hukuki açıdan meranın ne olduğu sorusunun cevabının, yalnızca tarımsal yayım metotlarının etkin bir şekilde ve birlikte kullanımı halinde hedef kitleye doğru bir şekilde ulaştırılabileceği ifade edilebilir.

Türk Mera Hukuku'nun bir bütün olarak tarımsal yayım süzgecinden geçirilerek üreticilere aktarılmasının planlanması halinde, hedef kitle farklı gruplardan oluşabilir. Bunlar arasında muhtarlar, belediye başkanları, hayvancılıkla uğraşan çiftçiler, mera, yaylak veya kışlak davalarının tarafı olan çiftçiler ve hatalı tahsis kararları nedeniyle mağdur

olan üreticiler yer alabilir. Bu sebeple, ulusal çapta mera hukukunun mera, yaylak ve kışlaklardan istifade eden ve bu arazilerin korunması ve bakımından sorumlu olan kişi gruplarının ayrı ayrı ele alınması büyük bir önem taşımaktadır.

Mera hukukunun genel esaslarının yayım faaliyeti kapsamında tüm paydaşlara aktarılması, hem hak kayıplarını asgari düzeye indirecek hem de mera anlaşmazlıklarını azaltarak hatta önleyerek önemli bir fayda sağlayacaktır. Bu faaliyet kapsamında, yayım metotlarının tamamının kullanılması mümkündür. Örneğin, mera ıslahı ve işletmeciliği konusunun yüksek aşamalı bilgi gerektiren bir konu olması nedeniyle, bu konunun tanıtılmasına yönelik amacın gerçekleştirilmesinde tarımsal yayımda kullanılan araç ve yöntemlerin birbirini destekleyecek şekilde ve birlikte kullanılması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁴⁵

2.4. TÜRK MERA HUKUKUNUN TANITIMINDA YAYIM FAALİYETLERİ: ÖNEMLİ NOKTALAR, HEDEF KİTLE VE METOT SEÇİMİ

Mera, yaylak ve kışlaklar, tarımsal üretimin önemli bir parçası olmanın ötesinde, doğal kaynakların korunması ve kırsal yaşamın sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Ancak, bu

145 Tecer Atsan, Erzurum Kırsal Kalkınma Projesinin Tarımsal Yayımda Program Planlama İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 29, Sayı:1, 1998, s. 35.

alanların hukuki statüsü, tahsis süreçleri, ıslahı ve sürdürülebilir kullanımı gibi konular çoğu zaman yeterince bilinmemekte, bu durum hak kayıplarına ve çeşitli uyuşmazlıklara yol açabilmektedir. Türk Mera Hukuku çerçevesinde getirilen düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, ilgili tüm paydaşların bilinçlendirilmesi ve mera yönetimine dair hukuki süreçler hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, hedef kitleye uygun yayım metotlarının belirlenmesi ve hukuki bilginin sade, anlaşılır ve erişilebilir bir şekilde sunulması büyük önem taşımaktadır. Bu sebeplerle, mera hukukunun genel esasları çeşitli alt başlıklar altında incelenerek, kullanılmasının uygun olacağı düşünülen yayım metotları çalışma kapsamında detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2.4.1 Mera, Yaylak ve Kışlakların Hukuki Statüsü ve Unsurları

4342 Sayılı Mera Kanunu'nun 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında hüküm altına alınan; özel mülkiyete geçirilememe, amaç dışı kullanılamama, sınırları daraltılamama ve zamanaşımı uygulanamama ilkeleri, meraların hukuki statüsünü belirleyen en temel unsurlardır. Bu nedenle, mera hukukunun tanıtımında öncelikle vurgulanması gereken konular arasında yer almaktadır. Söz konusu tanıtımın hedef kitlesi, kırsal alanda ikamet edip etmemesi fark etmeksizin, tarımsal faaliyetlerle ilgilenen herkes

olabilir. Bu amaca ulaşmak için grup yayım metotları yeterli görülebilir.

Mera hukukunun tanıtımını konu edinen bir yayım faaliyetinde diğer önemli husus, mera, yaylak ve kışlakların hukuki unsurlarıdır. Bu hukuki unsurlar, 4342 Sayılı Mera Kanunundan önce yürürlükte bulunan çeşitli Kanunlar kapsamında tahsis edilmiş olma veya kadimden beri hayvan otlatma amacı ile kullanma unsurları olarak karışımıza çıkmaktadır.¹⁴⁶ Mera tespit ve tahdit çalışmaları kapsamında, eğer varsa önceki tahsis kararlarının muhtarlıklar ve belediye başkanlıklarınca, Mera Komisyonlarına teslimi gereklidir. Dolayısıyla, bu tür belgelerin özellikle muhtarlar tarafından ayırt edilebilmesi büyük önem taşımaktadır. Kadim meranın tespiti ise, genellikle tanık anlatımları ile gerçekleşmektedir. Bu tanıklara hukuk uygulamasında yerel bilirkişi ismi verilmekte ve bu kişiler, uyuşmazlık konusu mera, yaylak ve kışaktan yararı ve beklentisi olmayan ve komşu ya da yakın köylerde ikamet eden kişiler arasından seçilmektedir.¹⁴⁷ Yerel bilirkişilerin

146 4342 Sayılı Mera Kanununun 1'inci maddesi.

147 “...ve komşu köylerde oturan, davada yararı bulunmayan ve elverdiğince yaşlı kişiler arasından seçilecek 3 kişilik yerel bilirkişi kurulu ile tarafların aynı nitelikteki kişiler arasından bildirecekleri tanıklarından çekişmeli taşınmazla ilgili bilgi alınmalıdır. Yerel bilirkişi ve taraf tanıklarından, çekişmeli taşınmazın öncesinin ne olduğu, kim tarafından, hangi tarihten beri ve ne şekilde kullanıldığı, zilyetliğin kimden kime ve nasıl geçtiği; çekişmeli taşınmazın öncesinin kadim mera olup olmadığı; taşınmazın, kadastro tespit tarihine kadar ve halen mera olarak kullanılıp kullanılmadığı gibi hususlar tek tek ve olaylara dayalı olarak sorulup saptanmalı; yerel bilirkişi ve tanık-

kırsal alanda ikamet eden kişilerden olduğu göz önüne alındığında, kırsal bölgelerin hafızasının diri tutulması, bu amacın gerçekleştirilmesi için de gerekirse köylerdeki yaşlı kişilerin sözlerinin kayıt altına alınmasının gerekliliği yayım programlarına dahil edilmelidir. Burada önemli olan diğer bir husus, mera, yaylak ve kışlaklardan istifade eden ve gelecekte istifade etme ihtimali bulunan hedef kitlenin “kadim mera” kavramının ne anlama geldiğini hususunda detaylı bilgi sahibi olmasıdır.

2.4.2 Tespit, Tahdit ve Tahsis Süreçleri

Bilindiği üzere, mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit işlemleri mera komisyonları tarafından, 4342 Sayılı Mera Kanununun 7'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen hallerde ise kadastro komisyonları tarafından gerçekleştirilmektedir. Tahsis kararlarının alınması ise, her halükarda mera komisyonlarının yetki alanındadır. Gerek tespit ve tahdit sonuçları ve gerekse de tahsis kararları, Kanunda belirtilen ilgili Kurumlara tebliğ edilmekle beraber, 30 gün süre ile askıya çıkmaktadır. Tespit ve tahdit sonuçlarına, bir hak ya da yanlışlık iddiası olması durumunda, 30 günlük askı süresi içerisinde itiraz edilmesi gereklidir. Tahsis kararlarına karşı ise, askı süresi içerisinde Asliye Hukuk Mahkemesi

ların sözleri arasında doğabilecek çelişkiler, gerektiğinde yüzleştirme yapılarak yönteminde giderilmeli, bilirkişi ve tanık sözleri, komşu taşınmazların tutanak ve dayanaklarıyla denetlenmelidir.” Yargıtay On Altıncı Hukuk Dairesi, 10 Şubat 2015 tarih ve E. 2015/1362, K. 2015/919 Sayılı kararı.

nezdinde yargı yolu açıktır.¹⁴⁸ Hak kayıplarının yaşanmaması açısından bu sürelere riayet edilmesi büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla mera hukukunu kapsamına alan bir yayım faaliyetinde, söz konusu sürelerin bilgilendirme kapsamına alınması önem taşımaktadır. Bu bilgilendirmenin hedef kitlesi ise, köy muhtarları ve belediye başkanlığı personeli, hayvancılık faaliyeti yapmaları nedeniyle mera, yaylak ve kışlaklardan istifade edenler ile özel mülkiyet sahibi olan üreticilerdir.

Mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit sonuçlarına, gerekçeleri hukuki temellere dayandırılmadan salt itiraz edilmesi yeterli değildir. Aynı şekilde, dava dilekçesinde vakıaları ispata yarayan yeterli ve inandırıcı delillere dayanmadan tahsis kararlarına karşı dava açılması durumunda hak kayıplarının yaşanması muhtemeldir. Tespit ve tahdit sonuçlarına çeşitli sebeplere dayanarak itiraz edilmesi ve tahsis kararlarına karşı farklı hukuki sebeplerle Asliye Hukuk Mahkemelerinde dava açılması mümkündür. Bu olası sebeplerin en azından genel hatlarıyla aktarılması, mera hukuku ile ilgili yayım programına dahil edilmesi gereken önemli hususlar arasında yer almalıdır.

148 4342 Sayılı Mera Kanununun 13'üncü maddesi.

2.4.3 Meraların Korunması, Bakımı ve Islahı

Mera, yaylak ve kışlakların korunması, bakımlarının yapılması ve ıslah edilmeleri esas itibarıyla mera, yaylak ve kışlağın tahsis edildiği köy veya belediyenin kollektif bir şekilde gerçekleştireceği bir faaliyettir. Bunun için yayım faaliyeti kapsamında öncelikle, mera, yaylak ve kışlakların fiziki sınırını oluşturan sınır işaretlerinin muhafaza edilmesinin önemi üzerinde durulmalıdır. Sınır işaretlerinin bozulması, yıkılması veya tahrip edilmesi eylemlerinin 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 154'üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme altına alınan suç kapsamında değerlendirme ihtimalinin bulunduğu ve haksız tecavüzlerin önlenmesine yönelik hukuki ve idari süreçlerin işletilebileceği bilgisinin aktarılması özellikle önem taşımaktadır.

Mera, yaylak ve kışlakların korunmasından, 4342 Sayılı Mera Kanununun 19'uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca, muhtarlar ve belediye başkanlarının birincil derecede sorumlu olduğu göz önüne alındığında, yayım programında öncelikli hedef kitlenin de buna göre belirlenmesi önem taşımaktadır. Dolayısıyla, muhtarlar, azalar ve köy korucuları ile ilgili belediye personelinin grup yayım metoduna uygun bir şekilde panel, konferans, sunum, toplantı gibi araçlar kullanarak eğitime alınmaları gerekli görülmektedir. Bu noktada, teknolojik imkanlar kullanılarak bölgesel çapta online toplantılar düzenlenmesinin de

faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca meraların korunmasına yönelik mevzuatın aktarımında, kitle yayım metotları da kullanılabilir. Özellikle, broşür, kitapçık gibi araçların hazırlanıp muhtarlık ve belediyelere dağıtılması yayım faaliyetinin amacının gerçekleşmesine hizmet edecektir.

Meraların ıslahı ise, daha geniş bir kitleyi ilgilendiren bir husustur. Dolayısıyla mera, yaylak ve kışlaktan istifade eden herkesin ıslah çalışmalarına iştirakinin sağlanması önem taşımaktadır. Hatta, 4342 Sayılı Mera Kanununun 26'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre, mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanan çiftçi ailelerinin ıslah çalışmalarına katılma yükümlülüğü de yüklenebilmektedir. Bu noktada ıslah kavramı, önemi ve hukuki yükümlülükleri de kapsamına alacak bilgilendirme faaliyetlerinde, demonstrasyon başta olmak üzere, kurs, panel, seminer, konferans, gezi gibi grup yayım metoduna uygun araçlardan istifade edilmelidir.

2.4.4 Otlatma Kapasitesi ve Meralardan Yararlanma

4342 Sayılı Mera Kanununun 22'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, çiftçi ailelerinin bir mera, yaylak ve kışlaktan yararlanabilmeleri için, bu yerin bulunduğu köy veya belediye sınırları içinde, tahsisin yapıldığı tarihte en az altı aydan beri ikamet ediyor olmaları gerekir. Ayrıca, başka yere yerleşme amacı ile buldukları yeri terkeden çiftçi aileleri,

yararlanma haklarını kaybederler.¹⁴⁹ Bu genel ve önemli bilginin yayım programında bulunması, olası hak kayıplarının önüne geçilebilmesi için önem taşımaktadır.

Bununla birlikte, mera, yaylak ve kışlaklarda tahsis kararında belirtilen miktardan fazla hayvanın sokulmasının 4342 Sayılı Mera Kanununun 23'üncü maddesinin birinci fıkrası ile yasaklanması karşısında, yayım programında otlatma kapasitesi kavramı ile mera, yaylak ve kışlaklarda aşırı otlatmanın zararları hususlarında detaylı bilgilendirmenin yapılması da önem taşımaktadır. Bu bilgilendirmenin de grup yayım metoduna uygun araçlarla gerçekleştirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Öncelikli hedef kitle ise, mera, yaylak ve kışlaklardan hayvan otlatma amacıyla istifade edenler olarak belirlenmelidir.

2.4.5 Mera Davaları: Çatışma Yönetimi ve Bireysel Yayım Metodunun Önemi

Türk Mera Hukuku uygulamasında konusunu mera, yaylak ve kışlakların oluşturduğu çeşitli davalar bulunmaktadır. Bu davaların davacıları, köy tüzel kişilikleri ile belediyeler olabileceği gibi, çeşitli hak iddiası talebinde bulunan gerçek kişiler de olabilir. Davalıların ise, genel itibarıyla yine köy tüzel kişilikleri, belediyeler ve meraya haksız el attığı iddia eden kişilerden oluştuğu görülmektedir.

149 4342 Sayılı Mera Kanununun 22'inci maddesinin üçüncü fıkrası.

Uygulamada sık karşılaşılan mera davaları; zilyetliğin korunması talebine dayanan davalar, meraya el atmanın önlenmesi davaları, tapu iptali ve tescil davaları, mera ya da kadastro komisyonunun tespit ve tahdit kararlarına karşı açılan davalar ve mera komisyonunun tahsis kararlarına karşı açılan davalar şeklinde sıralanabilir. Bu davaların kaynağı olan uyuşmazlıklar; gerçek kişiler ile köy tüzel kişiliği ya da belediye arasında, bir köy tüzel kişiliği ya da belediye ile başka köy tüzel kişiliği ya da belediye arasında ve köy tüzel kişilikleri ile Hazine ya da Orman teşkilatı gibi kurumlar arasında olabilmektedir.

Özellikle, gerçek kişiler olan çiftçiler ile köy tüzel kişilikleri ve köyler arasında yaşanan uyuşmazlıkların davaya dönüşmeden çözüme kavuşturulmasında tarımsal yayım faaliyeti önemli faydalar sağlayabilir. Bu noktada çatışma yönetimi kavramı büyük önem taşımaktadır. Öncelikle uyuşmazlık konusu ve kaynağı tespit edilmeli ve davaya dönüşmeden tarafların uzlaştırılmasına çaba sarf edilmelidir. Ancak bunun gerçekleşmesi için, çatışmayı yönetecek yayım personelinin mera hukuku ve mera davaları konusunda ayrıntılı bilgi sahibi olması gereklidir. Dolayısıyla, yayımcıların hem çatışma yönetimi hem de mera hukukunun genel esasları konusunda eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir. Gerekli eğitimleri alarak yeterli donanıma sahip olan yayım personeli, bireysel yayım metotlarını kullanarak uyuşmazlığın taraflarını dinledikten sonra bilgilendirme faaliyetini

gerçekleştirebilir. Tarafların bir araya getirilmesi ve gerçekleştirilen toplantıda uyuşmazlığın bir çözüme kavuşturulması, ortak bir çözümde uzlaşmalarına olanak tanıyacaktır. Bu sayede, davaya dönüşmeden anlaşmazlıkların çözülmesi mümkün olabilecektir. Ancak bu noktada, uyuşmazlığın hukuki bakımdan karşılıklı anlaşma yoluyla çözülmeye müsati olup olmadığının tespitinin de önem taşıdığını belirtmek gereklidir.

BÖLÜM 3

Sonuç Yerine: Mera Hukuku- Tarımsal Yayım İlişkisi Bağlamında Yayım Perspektifi

Türk Mera Hukukunun amaçlamış olduğu hususların etkin bir şekilde uygulanmasında tarımsal yayım faaliyetleri, özellikle hayvancılık sektörü açısından son derece önemlidir. Bunun yanında, mera, yaylak ve kışlakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı, çevre ve sağlık hakkı bağlamlarında da ele alınmaya müsaittir. Türk Mera Hukuku, ziraat bilimleri ile bağlantılı olmanın yanında, tarım politikasının amaçları ve tarım işletmeciliği ile de yakından ilgilidir. Bu nedenle, tarımsal yayım faaliyetlerinin mera hukuku ile entegrasyonu, bir çok açıdan fayda sağlayabilecektir.

Türk Mera Hukukunun, mera, yaylak ve kışlakların korunması, adaletli kullanımı ve korunması

noktalarında oldukça ayrıntılı düzenlemeler ihtiva ettiği görülmektedir. Ancak, hukuk kurallarının varlığının tek başına yeterli olmadığı, bu kuralların etkin bir şekilde uygulanmasının da büyük önem taşıdığı açıktır. Bu noktada, tarımsal yayım faaliyetleri devreye girmektedir. Esas itibariyle, mera hukukunun müstakil bir yayım programına dahil edilmesinin, tarımsal yayımın klasik amacı olan üretimin ve verimliliğin artırılması amacıyla da uyumlu olduğu söylenebilir. Zira, doğru otlatma yöntemleri, meralarda aşırı otlatmanın zararları, meraların korunması ve ıslahı gibi konular Türk Mera Hukukunun da kapsamına giren hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Meraların üreticiler tarafından bilinçsiz kullanımı, aşırı otlatma, mera alanlarının haksız işgali gibi eylemler mera verimini azaltmakta ve genel anlamda hayvancılık sektörünü olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla sürdürülebilir mera yönetimi konusunun tarımsal yayım faaliyetleri çerçevesinde ele alınması, hem mera hukukunun etkin uygulanmasını sağlayacak hem de hayvancılık sektörünün gelişimine katkıda bulunacaktır.

Mera hukuku, mera, yaylak ve kışlakların hukuki statüsü ve unsurlarından, tahsis kararlarına, tahsis amasının değiştirilmesinden yararlanma hakkına kadar çok geniş bir inceleme alanını kapsamına almaktadır. Bunun yanında, 4342 Sayılı Mera Kanunu, geniş yetki ve sorumluluklar getiren kendine has bir idari teşkilat yapısı da kurmuştur. Bu nedenle, mera hukukunun tanımını kapsamına

alan bir yayım programının oldukça geniş bir perspektif ve bütünsel bir bakış açısıyla hazırlanması gereklidir. Türk Mera Hukukunun tarımsal yayım faaliyeti kapsamında tanıtılmasında, hedef kitlenin belirlenmesi, eğitim konusunun başlıklarının tespit edilmesi ve doğru yayım metotlarının seçilmesi önem taşımaktadır.

3.1 Hedef Kitlenin Belirlenmesi

Yayım faaliyetlerinde hedef kitlenin doğru bir şekilde belirlenmesinin, yayım programının amaçları ve etkinliği açısından oldukça önemli olduğu kabul edilmektedir.¹⁵⁰ Bu nedenle mera hukukunu konu edinen yayım faaliyetinde de her bir alt amaç için öncelikli hedef kitlelerin tespiti önem taşımaktadır.

Türk Mera Hukukunun tanıtılmasında öncelikli hedef kitle mera, yaylak ve kışlaklardan istifade eden üreticilerdir. Zira, mera, yaylak ve kışlaklardan en yüksek düzeyde faydanın sağlanması, bu yerlerin 4342 Sayılı Mera Kanunu ve bu Kanunun uygulanmasını göstermek üzere yürürlüğe giren 31 Temmuz 1998 tarihli Mera Yönetmeliğine hükümlerine uygun bir şekilde kullanımına bağlıdır. Meralara kapasitelerinin üzerinde hayvan sokulması, hayvanların otlatma için uygun olmayan zaman dilimlerinde meraya salınması, aşırı otlatma gibi Mera Kanununa aykırı uygulamalar merai yaylak

150 Aydın Gürel, *Tarımsal Yayım*, Tekirdağ, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayınları, 1995, s. 36.

ve kışlaklardan elde edilecek verimi azaltacak, belki de tamamıyla ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla, meralardan yararlanma koşullarının Kanunla düzenlemiş hususlar arasında yer aldığı bilgisi çerçevesinde, üreticilerin bilgi ve bilinç düzeylerinin arttırılması önem taşımaktadır.

Mera hukukunu kapsamına alan bir yayım faaliyetinde diğer hedef kitlenin, köy muhtarları, azaları ve köy korucuları olduğu ifade edilebilir. Mera, yaylak ve kışlakların belediyelere tahsisli olması durumunda, belediye başkanları ve ilgili belediye personellerini de hedef kitle içerisine almak gerekecektir. Muhtarlar ve belediye başkanları; mera, yaylak ve kışlakların ve sınır işaretlerinin korunmasından ve ayrıca tahsis amacına göre en iyi şekilde kullanılmasının sağlanmasından birincil derecede sorumlu tutulmuşlardır.¹⁵¹ Dolayısıyla, bu hedef kitlenin kendilerine yüklenen yasal yükümlülükler hakkında bilgilendirilmeleri yayım faaliyetinin amaçları arasında yer almalıdır. Özellikle köy muhtarları ve belediye başkanlarının mera hukuku konusundaki bilgi düzeylerinin düşük olması, meraların sürdürülebilir kullanımını olumsuz etkilemenin yanı sıra, kamu kaynaklarının yanlış kullanımına ve kamu zararına da yol açabilmektedir.¹⁵²

151 4342 Sayılı Mera Kanununun 19'uncu maddesinin birinci fıkrası.

152 “...köyü muhtarı olarak görev yapan sanığın bu dönem içerisinde ihale yapmadan ve köy ihtiyar beyetince karar alınmadan köy arazi-lerini kiraya vererek köyü zarara uğrattığı... isimli şabistan mera ki-rası olarak ...YTL para aldığı halde herhangi bir karara ve ihaleye

4342 Sayılı Mera Kanunu kapsamında meraların korunmasına ilişkin sorumlulukların yanı sıra, özellikle tespit, tahdit ve tahsis süreçlerinde mera komisyonlarınca talep edilen bilgi ve belgelerin mahiyetine dair bilgi sahibi olunmasının gerekliliği göz önüne alındığında, köy muhtarları, belediye başkanları ve belediye personelinin yayım faaliyetlerinin hedef kitleleri arasında yer alması kaçınılmaz hale gelmektedir. Ayrıca, meraların korunması bakımından sorumluluğu ve görevi bulunan azalar ile köy korucuları da hedef kitle içerisinde yer almalıdır.

Yayım faaliyetinde bir diğer özellikli hedef kitle, mera, yaylak ve kışlaklardan istifade etmese de, ilgili köyde yerleşik olan diğer üreticilerdir. Bu kitlenin de, Türk Mera Hukukunun genel esasları ile ilgili asgari düzeyde bilgi sahibi olması mera, yaylak ve kışlakların sürdürülebilir kullanımı, sınırlarının korunması ve tecavüzlerin önlenmesi açısından önemli olduğu söylenebilir.

3.2 Eğitim Konu Başlıklarının Belirlenmesi

Mera hukukunun kapsamlı bir şekilde tanıtılmasını amaçlayan yayım programında gerçekleştirilecek eğitim faaliyetlerinde, hedef kitleye göre konu başlıklarının belirlenmesi, yayım

dayanmaksızın yapılan bu kiralama sonucu parayı köy kayıtlarına yansıtmayıp zimmetinde tuttuğu iddia edilen olayda....” Yargıtay Beşinci Ceza Dairesi, 14 Nisan 2015 tarih ve E. 2014/10041, K. 2015/10302 Sayılı kararı.

faaliyetlerinin etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, öncelikle mera, yaylak ve kışlak kavramlarının hukuki tanımları ve unsurları ele alınmalı; etkili bir mera yönetiminin yalnızca verimlilik açısından değil, aynı zamanda hukuki bir yükümlülük olarak da değerlendirilmesi gerektiği ayrıntılı şekilde açıklanmalıdır. Bu konular, eğitim programının ilk bölümünü oluşturmalıdır. Bu kısımda tüm paydaşların hedef kitle olduğu ifade edilebilir.

Mera hukuku eğitiminin ikinci bölümünün, hukuki süreçler ve 4342 Sayılı Mera Kanunu'nun öngördüğü idari teşkilat ile ilişkiler konusuna ayrılması uygun olacaktır. Bu kapsamda, tespit, tahdit ve tahsis süreçleri ile bu süreçlere yönelik itiraz ve yargı yollarının süreleri ele alınmalıdır. Ayrıca, iddiaların ve itirazların hangi belgelerle desteklenmesi gerektiği gibi hususlara da yer verilmesi faydalı olacaktır. yayım programının bu bölümüne tüm paydaşların aynı düzeyde ilgi göstermesi beklenemeyeceğinden, öncelikli hedef kitlenin köy muhtarları ve belediye başkanları olarak belirlenmesi, ikincil hedef kitlenin ise çeşitli hak iddialarında bulunan toprak malikleri ve üreticiler olması, yayım faaliyetinin etkinliğini artıracaktır.

Yayım faaliyeti kapsamında gerçekleştirilecek eğitimin üçüncü kısmında ise, meralardan yararlanma koşulları ile mera, yaylak ve kışlakların yönetimi,

bakımı ve ıslahı gibi konulara yer verilmesi uygun olacaktır.

3.3 Uygun Yayım Metot ve Araçlarının Belirlenmesi

Mera hukukunun geniş bir düzenleme alanına sahip olması, bireysel, grup ve kitlesel yayım metotlarının tamamının kullanılabilceği bir yayım çerçevesi sunmaktadır. Eğitim programının tanımlar, unsurlar, süreler, belgeler ve deliller gibi daha çok kitabi bilgileri içeren bölümlerinin anlatılmasında grup yayım metotlarının tercih edilmesi daha uygun olabilir. Bu kapsamda, toplantı, seminer, konferans ve sunum gibi araçlar kullanılabilir. Ayrıca, broşür ve kitapçık gibi kitle yayım metoduna ait araçların kullanımı, grup yayım metodunun etkinliğini artırıcı bir etki yaratacaktır.

Meraların korunması, bakımı ve ıslahı ile meralardan yararlanma gibi uygulamaya dönük eğitimlerde, demonstrasyon yöntemi kullanılmasının son derece etkili olacağı söylenebilir. Özellikle mera yönetiminin ve otlatma yöntemlerinin doğru şekilde öğrenilmesi için görsel ve uygulamalı eğitim araçlarının kullanılması, hedef kitlenin konuyu daha iyi kavrayabilmesine yardımcı olacaktır. Örneğin, doğru otlatma teknikleri, mera ıslahı yöntemleri veya mera bakımının nasıl yapılması gerektiği gibi konularda demonstrasyon, teorik bilgileri pekiştirmede büyük fayda sağlayabilecektir. Esas

itibariyle 4342 Sayılı Mera Kanununun ruhu ve temel amaçlarından birisinin de, tüm paydaşların kollektif bir şekilde meraların korunması, bakımı ve ıslahında işbirliği yaparak sürdürülebilir kullanımını sağlamaktır. Bu nedenle, tüm ilgili tarafların bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi, kanunun amacına ulaşımlası açısından büyük önem taşımlaktadır.

Kaynaklar

Kitap ve Makaleler

- Abacı**, Nur İlkay, “Amerika’da Tarımsal Yayım Sistemi ve Türkiye Açısından Bazı Değerlendirmeler”, *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, 2023, s.62-79.
- Açıl**, Fethi, *Tarım Ekonomisi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1980.
- Aksoy**, Suat, *Tarım Hukuku*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1984.
- Akyılmaz**, Bahtiyar ve Murat Sezginer, *İdare Hukuku Dersleri*, Konya, Göksu Matbaası, 2001.
- Altın**, Murat, Ahmet Gökkuş ve Ali Koç, *Çayır ve Mera Yönetimi 1.Cilt (Genel İlkeler)*, Ankara, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2011.
- Altın**, Murat, Ahmet Gökkuş ve Ali Koç, *Çayır Mera Islahı*, Ankara, Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2005.
- Aşk**, M.Kemal, *Yaylak ve Mera Islahı*, Ankara, Kurtuluş Ofset Basımevi, 1987, s. 259.

- Atar**, Yavuz, *Türk Anayasa Hukuku*, Konya, Mimoza, 2000.
- Atsan**, Tecer, Erzurum Kırsal Kalkınma Projesinin Tarımsal Yayımında Program Planlama İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 29, Sayı:1 ,1998, s. 32-42.
- Babalık**, A. Alper, “Çayır-Meralarda Dip Kaplama Ölçüm Yöntemleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, 2004, s.50-72.
- Bakır**, Ömer, *Çayır-Mer'a Amenajmanı*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1987.
- Balabanlı**, Cahit, Mevlüt Türk ve Osman Yüksel, “Erozyon ve Çayır-Mera İlişkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2, 2005, s.23-34.
- Balabanlı**, Cahit, Sebahattin Albayrak, Mevlüt Türk ve Osman Yüksel, “4342 Sayılı Mera Kanunu Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt:7:, Sayı: 1, 2006, s. 75-81.
- Bilgili**, Muhammed Yunus, “Anayasal Bir Hak Olarak Çevre Hakkı”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2015, s. 563-584.
- Bostancıoğlu**, Esra ve Emel Düzgün Birer, “Ekoloji ve ahşap-Türkiye’de Ahşap Malzemenin Geleceği”, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt:9, Sayı:2, 2004, s. 37-44.
- Bölek**, Fatih, *Hakkı Olmayan Yere Tecaviüz Suçu (TCK m.154)*, (Danışman: Mehmet Emin Artuk), İstanbul, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019 (YÖK Tez Merkezi: 585494).
- Cin**, Halil ve Mehmet Handan Surlu, *Gereğeli-Açıklamalı-İçtihatlı Türk Hukukunda Mera Taylak ve Kışlaklar ve Mera Kanunu Şerhi*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2000.
- Çaçan**, Erdal ve Hamza Balkan, “Elazığ İli Karakoçan İlçesi Bulgurcuk Köyü Merasının Verim, Kalite ve Otlatma Kapasitesinin Belirlenmesi”, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, 2021, s. 214-224.
- Çetin**, Bahattin ve Tolga Tipi, *Tarım Muhasebesi (Uygulamalı Örneklerle)*, Ankara, Nobel Yayınları, 2007.
- Çomaklı**, Binali, Tuncay Öner ve Mahmut Daşçı, “Farklı Kullanım Geçmişine Sahip Mera Alanlarında Bitki Örtüsünün Değişimi”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, 2012, s.75-82.
- Değirmencioğlu**, Burcu, “Uluslararası İnsan Hakları Metinleri Işığında Çocukların Yeterli Gıdaya Erişim Hakkı”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt: 82, Sayı: 1, (Ocak 2024), s. 41-79.
- Demiral**, Kazım ve Kaan M. İşcan, “Akkaraman Irkı Koyunlarda Flushing Uygulamasının Dölverimi Özelliklerine Etkisi”, *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, s. 23-28.
- Erdoğan**, Mustafa, *Anayasal Demokrasi*, Ankara, Siyasal Kitapevi, 4.Baskı, 2001.
- Erdoğan**, Hörünaz, Muhammet Şahin ve Ömer Faruk Uzun, “Tarhan Köyü Merasının Kiralama Talebinin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Tarım*

ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi, Cilt: 9, Sayı:1, 2023, s. 80-90.

Eren, Fikret ve Veysel Başpınar, *Toprak Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

Gençkan, M. Sadık, *Çayır-Mer'a Kültürü Amenajmanı Islahı*, İzmir, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1985.

Gemalmaz, Mehmet Semih, "Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi", *Ord. Prof. Sulhi Dönmezer'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuku Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 52, Sayı: 1-4, 1986-1987, s. 233-278.

Günday, Metin, *İdare Hukuku*, Ankara, İmaj Yayınevi, 2002.

Güneş, Ahmet, "Uluslararası Çevre Hukuku Üzerine Bir İnceleme", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 70, Sayı: 1, 2012, s. 83-114.

Gürel, Aydın, *Tarımsal Yayım*, Tekirdağ, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayınları, 1995.

Gürler, Arslan Zafer, *Analitik Tarım Ekonomisi, Geliştirilmiş 2.Basım*, Ankara, Nobel Yayınları, 2012.

Hazar, Dalya ve Koray Velibeyoğlu, "Kırsal-Ekolojik Müştereklerimiz Mera Alanları". *Tarım Ekonomisi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı:2, 2018, s. 193-201

İnan, İ.Hakkı, *Tarımsal Yayım*, Tekirdağ, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayınları, 1992.

İnan, İ.Hakkı, *Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği*, Tekirdağ, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi, 1998.

- Kalonya**, Dalya Hazar, “İklim Değişikliği Azaltım ve Uyum Süreçlerinde Mera Alanlarının Önemi”, *Çevre Şehir Ve İklim Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2022, s. 128-157.
- Kara**, Fatma Öcal ve Turan Binici, “Üreticilerin Sulama Öncesi Bilgilerinin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi: Suruç Ovası Örneği”, *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 3, 2021, s. 772-783.
- Karakoç**, Duygu Yıldız ve Müge Manga, “Küresel Gıda Güvenliği Endeksi Kapsamında COVID-19 Pandemisinin Türkiye’nin Gıda Güvenliğine Yönelik Etkisi”, *İDEALKENT*, Cilt: 14, Sayı: Özel Sayı, 2022, s. 46-74.
- Kaypak**, Şafak, “Çevre Hukukunun Ulusal ve Uluslararası Boyutları” *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 10, 2012, s. 205-242.
- Kılıç**, Halil, *3402 Sayılı Kadastro Kanunu*, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2006.
- Kızılaslan**, Halil ve Erol Çakmak, “ Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi Kapsamında Tarım Danışmanlığı Sisteminin Değerlendirilmesi: Tokat İli Örneği” *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 29, Sayı:2, 2012, s. 73-84.
- Özer**, Mehmet Akif, “Derin Ekoloji”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt: 10, Sayı: 4, 2001, s. 61-79.
- Özmen**, İhsan ve Halim Çorbali, *3402 Sayılı Kadastro Kanunu Şerhi, Genişletilmiş 2.Baskı*, Ankara, Adalet Matbaacılık, 1991.
- Ridges**, Edward Wavell, “İngiliz Anayasa Hukuku”, Çev. Mukbil H. Özyörük, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:3, 1951, s. 183-209.

Sarıca, Ragıp, “Türk Devlet Şurası İçtihatlarına Göre Hükümet Tasarrufları” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 8, Sayı: 3-4, 1942, s.457-472.

Semiz, Yasemin, “Anayasa Mahkemesi’nin Çevre Hakkı Perspektifi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:4, Sayı: 2, 2014, s. 9-46.

Seydoşoğlu, Seyithan, “Bazı doğal Mera alanlarının Bitki örtüsü özellikleri, Mera Durumu Ve sağlığının Belirlenmesi”, *Türkiye Ormanlık Dergisi*, Cilt: 19, Sayı:4, 2018, s. 368-373.

Söyler, İlhami, “Kamu Malları Teorisi Açısından Devletin Hüküm ve Tasarrufundaki Yerler”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:83, 2011, s. 57-68.

Sürmen, Mustafa ve Emre Kara, “Aydın İli Ekolojik koşullarında Farklı eğimlerdeki Mera vejetasyonlarının Verim Ve Kalite özellikleri”, *Derim*, Cilt: 35, Sayı: 1, 2008, s. 67-72.

Ulutaş, Zafer, Arda Yıldırım ve Ahmet Şahin, “Zootekni Eğitimimize Bir Bakış ve Geleceğe Dönük Öneriler”, *Hayvan Bilimi Ve Ürünleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 2018, s. 1-8.

Turgut, Nükhret, “İhtiyat İlkesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 45, Sayı: 14, 1996, s. 67-102.

Tüdeş, Türkay ve Cemal Bıyık, *Kadastro Bilgisi, 3.baskı*, Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Yayınları, 2001.

TUİK,Tarım ve Orman Alanları, 1988-2023, <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=orman%20alanlar%C4%B1>, (erişim tarihi: 01.12.2024).

Zabunoğlu, Yahya Kâzım, “İngiltere’de İdare Hukuku Anlayışı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Sayı:1, 1961, s. 373-411.

Mahkeme Kararları

Danıştay Sekizinci Dairesi, 3 Şubat 2022 tarih ve E. 2017/607, K. 2022/501 Sayılı kararı.

Yargıtay Beşinci Ceza Dairesi, 14 Nisan 2015 tarih ve E. 2014/10041, K. 2015/10302 Sayılı kararı.

Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi, 3 Aralık 2013 tarih ve E. 2013/1038, K. 2013/20821 Sayılı kararı

Yargıtay Sekizinci Hukuk Dairesi, 2 Aralık 2011 Tarih ve E. 2011/2080, K. 2011/6535 Sayılı kararı.

Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 27 Haziran 2007 tarih ve E. 2007/7516, K. 2007/8414 Sayılı kararı

Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 8 Şubat 2010 tarih ve E. 2010/36, K. 2010/1096 Sayılı kararı.

Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 14 Şubat 2006 Tarih ve E. 2005/9533, K. 2006/1272 Sayılı kararı

Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 20 Eylül 2010 Tarih ve E. 2010/7742, K. 2010/8832 Sayılı kararı.

Yargıtay On Dördüncü Hukuk Dairesi, 12 Kasım 2013 Tarih ve E. 2013/8657, K. 2010/14205 Sayılı kararı.

Yargıtay On Altıncı Hukuk Dairesi, 10 Şubat 2015 tarih ve E. 2015/1362, K. 2015/919 Sayılı kararı.

Yargıtay On Yedinci Hukuk Dairesi, 1 Kasım 2012 tarih ve E. 2012/8221, K. 2012/11734 Sayılı kararı.

Yargıtay Sekizinci Hukuk Dairesi, 23 Kasım 2012 Tarih ve E. 2012/6318, K. 2012/11033 Sayılı kararı

Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 22 Haziran 2009 Tarih ve E. 2009/8949, K. 2009/10470 Sayılı kararı.

Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 4 Aralık 2008 tarih ve E. 2008/15687, K. 2008/17329 Sayılı kararı.

Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 2 Aralık 2012 tarih ve E. 2013/6690, K. 2013/ 10958 Sayılı kararı.

Yargıtay Yirminci Hukuk Dairesi, 10 Kasım 2008 tarih ve E. 2008/14878, K. 2008/ 14741 Sayılı kararı

Uyuşmazlık Mahkemesi, 27 Aralık 2021 Tarih ve E. 2021/817, K. 2021/712 Sayılı kararı.

Mera Hukuku ve Tarımsal Yayım: Bilgilendirme, Eğitim ve Uygulama

İlker Karaönder

 ÖZGÜR
YAYINLARI

ISBN 978-625-5958-38-9

